

2024.

1-2.

BÜNÖZÉSFÖLDRAJZI KÖZLEMÉNYEK

V. évfolyam 1-2. szám

2024. május

ISSN 2732-1347

Packosz Nikiforos: Összefüggéstelen összefüggések – avagy egy bűneset (kiber)térbeli vázlata

Szabó Sándor János: A városi fejlődés és a bűnözés kapcsolata: Földes Béla perspektívája

Ürmösné Simon Gabriella: A földrajzi profilalkotás alkalmazhatósága a sorozatelkövetők esetében

Vajda Endre: A Magyarországon elkövetett rablások és kifosztások forró pontos elemzése

Az V. Bűnözésföldrajzi Konferencia magyar nyelvű absztraktjai

Könyvismertetés: Bűnözésföldrajz

Hírek a bűnözésföldrajz hazai és nemzetközi világából

BŰNÖZÉS FÖLDRAJZI KÖZLEMÉNYEK

A MAGYAR RENDÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSASÁG ÉS A
NEMZETKÖZI BŰNÖZÉS FÖLDRAJZI SZÖVETSÉG
TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA

V. ÉVFOLYAM / 1-2. SZÁM / 2024. MÁJUS

BFK

A Bűnözésföldrajzi Közlemények a Magyar Rendészettudományi Társaság és a Nemzetközi Bűnözésföldrajzi Szövetség tudományos és lektorált folyóirata

A szerkesztőbizottság elnöke:

MÁTYÁS SZABOLCS Ph.D. habil. egyetemi docens (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)

A szerkesztőbizottság tiszteletbeli elnöke:

SALLAI JÁNOS Ph.D. egyetemi tanár (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)

Főszerkesztő:

TIHANYI MIKLÓS Ph.D. egyetemi docens (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)

Szerkesztőbizottság:

BALLÁNÉ FÜSZTER ERZSÉBET Ph.D. professzor emerita (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)

BUDAHÁZI ÁRPÁD Ph.D. egyetemi docens (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)

BUJDOSÓ ZOLTÁN Ph.D. egyetemi tanár (Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem)

CONSTANTIN -VASILE ȚOCA Ph.D. adjunktus (University of Oradea /Nagyvárad/, Románia)

CSABA ZÁGON Ph.D. egyetemi adjunktus (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)

FARKAS JOHANNA Ph.D. habil. egyetemi docens (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)

GÁRDONYI GERGELY Ph.D. egyetemi docens (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)

IGÉNYES LÁSZLÓ Ph.D. adjunktus (Academy of the Police Force in Bratislava /Pozsony/, Szlovákia)

KELLER KRISZTINA Ph.D. egyetemi docens (Budapesti Corvinus Egyetem)

MAJOR RÓBERT Ph.D. egyetemi docens (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)

MÉSZÁROS EDINA LILLA Ph.D. docens (University of Oradea /Nagyvárad/, Románia)

NYITRAI ENDRE Ph.D. egyetemi docens (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)

PISKÓTI-KOVÁCS ZSUZSA Ph.D. adjunktus (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem)

PÖDÖR ANDREA Ph.D. habil. egyetemi docens (Óbudai Egyetem)

SIVADÓ MÁTÉ Ph.D. adjunktus (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)

SZABÓ ANDREA Ph.D. egyetemi docens (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)

SZABÓ KRISZTIÁN Ph.D. egyetemi docens (Debreceni Egyetem)

TÓTH ANTAL Ph.D. egyetemi docens (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem)

TÓTH NIKOLETT ÁGNES Ph.D. adjunktus (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)

ÜRMÖSNÉ SIMON GABRIELLA Ph.D. egyetemi docens (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)

VÁRI VINCE Ph.D. egyetemi docens (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)

Technikai szerkesztő: FRIGYER LÁSZLÓ és BÓI LÁSZLÓ (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)

Nyelvi lektor: ÜRMÖSNÉ DR. SIMON GABRIELLA Ph.D.

Szerkesztőség:

1089 Budapest, Diószegi Sámuel u. 38-42.

criminalgeography@gmail.com

V. évfolyam, 2024/1-2. szám

A kiadvány logója Forró Antal alkotása

Megjelenik évente négy alkalommal.

TARTALOMJEGYZÉK

Lectori Salutem.....	7
Packosz Nikiforosz: Összfüggéstelen összefüggések – avagy egy bűneset (kiber)térbeli vázlata.....	9
Szabó Sándor János: A városi fejlődés és a bűnözés kapcsolata: Földes Béla perspektívája...19	
Ürmösné Simon Gabriella: A földrajzi profilalkotás alkalmazhatósága a sorozatelkövetők esetében.....	27
Vajda Endre: A Magyarországon elkövetett rablások és kifosztások forró pontos elemzése...39	
A IV. Bűnözésföldrajzi Konferencia magyar nyelvű absztraktjai.....	47
Könyvismertetés: Bűnözésföldrajz.....	59
Hírek a bűnözésföldrajz hazai és nemzetközi világából.....	63

Lectori Salutem!

Tisztelt Olvasó!

Örömmel köszöntöm a Szerkesztőbizottság nevében, és bízom benne, hogy az idei első lapszám is elnyeri a tetszését. A bűnözésföldrajz iránt érdeklődők folyamatosan küldik a szerkesztőbizottság részére a tanulmányokat, így elkezdődhetett a következő lapszám szerkesztése is.

A Bűnözésföldrajzi Közlemények szerkesztőbizottsága szorosan együttműködik a Nemzetközi Bűnözésföldrajzi Szövetséggel és számos olyan rendezvényt tartanak, amelyek növelik a bűnözésföldrajz elismertségét és súlyát a hazai és nemzetközi tudományos térben egyaránt.

Immár ötödik alkalommal került megrendezésre a nemzetközi bűnözésföldrajzi konferencia a Magyar Rendészettudományi Társaság és a Nemzetközi Bűnözésföldrajzi Szövetség közös szervezésében. A résztvevők létszáma rekordot döntött a tekintetben is, hogy huszonkilenc fő jelentkezett előadónak. Szintén az év első harmadában került lebonyolításra a Földes Béla bűnözésföldrajzi munkásságát bemutató esszéíró pályázat is. A kiírásra rendkívül színvonalas pályaművek érkeztek, amelyek jelen lapszámban, illetve a következő lapszámban kerülnek majd közlésre. Az év hátralévő részében pedig az immár szokásos bűnözésföldrajzi versenyek kerülnek megrendezésre.

Jelen lapszám is jól mutatja, hogy a térbeli gondolkodás az élet minden területén fontos. Talán nincs is olyan terület, aminek ne lenne valamilyen földrajzi vetülete. Ez jól látszik az idei első szám tanulmányaiból is.

Amennyiben bármilyen észrevétele vagy javaslata van a folyóirattal kapcsolatban, úgy kérjük, hogy azt írja meg a szerkesztőbizottság részére!

A folyóirat olvasásához kellemes időtöltést kívánok!

Ürmösné Dr. Simon Gabriella
a Szerkesztőbizottság tagja,
a folyóirat nyelvi lektora

A kötet szerzői:

BÓI LÁSZLÓ (jur.) tanársegéd (Nemzeti Közszerzői Egyetem)

PACKOSZ NIKIFOROSZ (jur.) vezető főtanácsos (Sándor-palota)

SZABÓ SÁNDOR JÁNOS okleveles szaknyomozó, mester szakos hallgató (Nemzeti Közszerzői Egyetem)

ÜRMÖSNÉ SIMON GABRIELLA Ph.D. egyetemi docens, tanszékvezető (Nemzeti Közszerzői Egyetem)

VAJDA ENDRE okleveles kriminalista

A kötet lektorai:

GYARAKI RÉKA Ph.D. r. őrnagy, adjunktus (Nemzeti Közszerzői Egyetem)

MÁTYÁS SZABOLCS Ph.D. habil., r. őrnagy, egyetemi docens (Nemzeti Közszerzői Egyetem)

NYITRAI ENDRE Ph.D. r. őrnagy, egyetemi docens (Nemzeti Közszerzői Egyetem)

SIVADÓ MÁTÉ Ph.D. r. őrnagy, adjunktus (Nemzeti Közszerzői Egyetem)

VÁRI VINCE Ph.D. r. alezredes, egyetemi docens (Nemzeti Közszerzői Egyetem)

ZACHAR ZALÁN Ph.D. r. alezredes (Váci Rendőrkapitányság)

Dr. Packosz Nikiforosz vezető főtanácsos

Sándor-palota

*nikiforosz.packosz@sandorpalota.hu***ÖSSZEFÜGGÉSTELEN ÖSSZEFÜGGÉSEK – AVAGY EGY BŰNESET
(KIBER)TÉRBELI VÁZLATA****Absztrakt**

A bűnözésföldrajz alapvetően a fizikai térhez kötődő bűncselekmények térbeli jellemzőit vizsgálja. Napjainkban azonban egyre kevesebb ilyen típusú bűncselekményt követnek el, a kiber térben viszont egyre több jogsértő cselekmény történik. Kutatásomban azt bizonyítom, hogy egyes online bűnelkövetők esetében van létjogosultsága a térbeli aspektusú vizsgálatoknak.

Az esettanulmányban az elektronikus fizetési rendszerek elleni visszaélések leggyakoribb megjelenési formáit, illetve azok gyakorlati kihívásait kívánom bemutatni, kiemelten a bűnüldözői kapacitások és a nyomozó hatóság privát szektormal történő együttműködésének perspektívájában. Röviden érintem továbbá az elkövető motivációját és a viselkedésének szociológiáját.

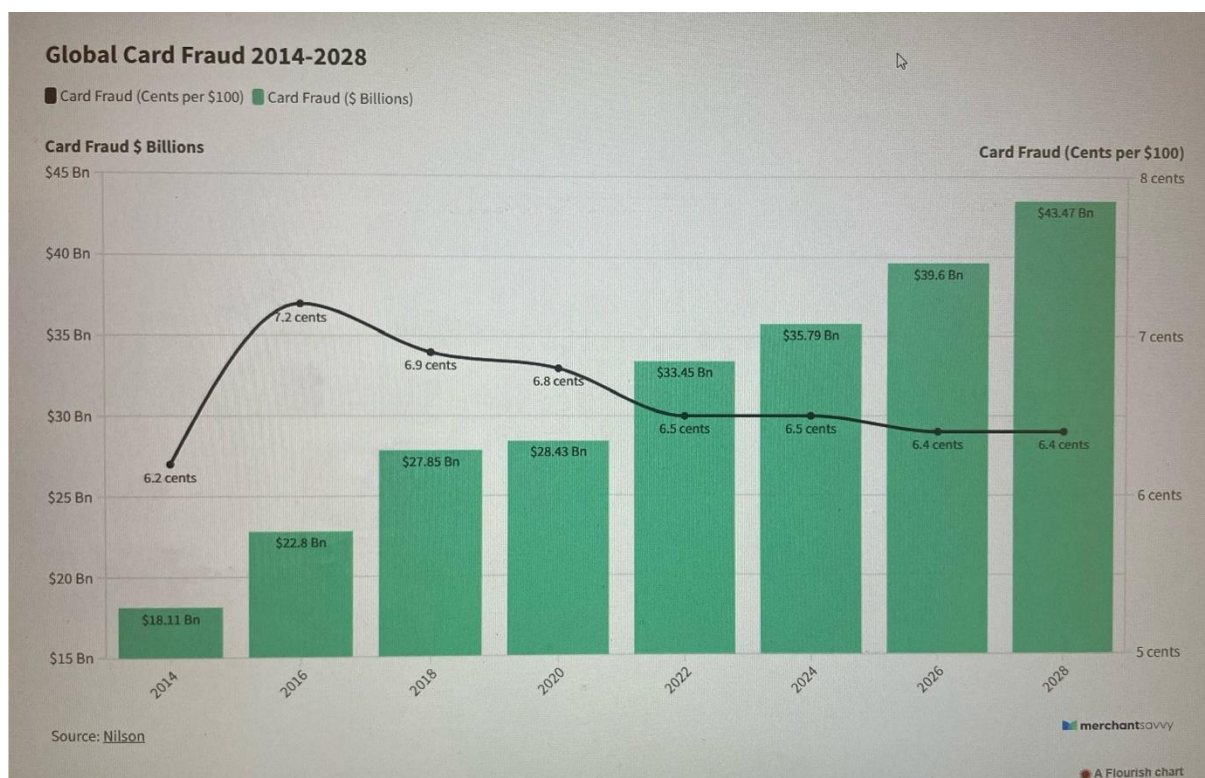
Kulcsszavak: elektronikus fizetési visszaélések, TOR böngésző, online inkognitó, félprofi elkövető(k)

1. Bevezetés – beszédes számok

A bűnözés térbeliségének vizsgálta több mint két évszázadra vezet vissza. Olyan bűncselekményeket vizsgáltak a kutatók, amelyek jól köthetők a földrajzi térhez. Ezek többségében vagyon és személy elleni deliktumok voltak. Az elmúlt közel egy évtized hazai és nemzetközi trendjét figyelve azt láthatjuk, hogy csökken a hagyományos, a földrajzi térhez konkrétan köthető bűncselekmények száma (pl. lopás, emberölés, betörés, gépjárműlopás) (Mátyás 2022). A csökkenéssel párhuzamosan viszont megjelentek a kibertéren elkövetett bűncselekmények, melyek évről évre egyre nagyobb részesedést érnek el a hazai és a külföldi bűncselekményi statisztikában. A szakemberek egyöntetű véleménye szerint ezen bűncselekmények részarányának jelentős mértékű növekedése várható már a közeljövőben is.

A kibertében elkövetett bűncselekmények nyomozása sok esetben speciális ismereteket igényel, a nyomozás során pedig szükséges speciális protokollok, nyomozási módszerek kidolgozása. Ebben a kérdésben rendkívül fontos, hogy már a felderítési szakban segítse és támogassa a rendőrség munkáját az ügyészség (Vári 2017). Úgy gondolom, hogy bizonyos típusú kiberbűncselekmények esetében a földrajzi szemlélet is segíthet a felderítésben. Az alábbiakban bemutatott esettanulmány azt mutatja be, hogy az elkövető beazonosításában a földrajzi tényezők is segítettek.

A Merchant Savvy, független fizetésfeldolgozásra szakosodott elemző csoport 2024-es fizetési visszaélésekkel összefüggésben kiadott statisztikája és prognózisa szerint, a bankkártyás csalásokból eredő kár 2024-ben globálisan elérheti a közel 36 milliárd dollárt, ami a 10 évvel korábbi adatokkal összevetve kétszeres növekedést jelent (1. ábra). Árnyalja a képet, hogy a kártyánként 100 dollár költségre levetítve okozott kár gyakorlatilag stagnál, tehát a bankkártya kibocsátások (és felhasználások) mértékének növekedése okozza a kárösszeg duplázását.

1. ábra: A bankkártyás visszaélésekkel globálisan okozott kár és becsült kár 2014-2028 között
(forrás: <https://www.merchantsavvy.co.uk/payment-fraud-statistics/>)

Ugyanezen statisztikák szerint az online fizetési rendszerek elleni visszaélések leggyakoribb (dobogós) elkövetési formái az adathalászat, a saját ügyfelek által elkövetett csalárd műveletek, és az ún. „card testing”, azaz a bankkártya adatok jogosulatlan felhasználási módozatai (például ide soroljuk az alacsony értékű vásárlásokat a bankkártya adatok tesztelésére, melyeket jellemzően maga az adatszerző elkövető hajt végre, ezzel növelve az eladásra kínált adatok értékét; az online piactereken végrehajtott termék vagy szolgáltatás vásárlásokat; a bankkártya adat csalárd visszatérítéshez történő felhasználását) (2. ábra).

Most common fraud attacks ranked (2023 vs 2021)

1,000+ surveyed global companies ranked their most common fraud attacks from most common (1) to least common (12).

Chart: Merchant Savvy • Source: Cybersource • Created with Datawrapper

2. ábra: A leggyakrabban előforduló fizetési csálások rangsora 2021 és 2023. évben
(forrás: <https://www.merchantsavvy.co.uk/payment-fraud-statistics/>)

Van tehát egy kövér (több milliárd dolláros) számadatunk és mögötte a favorit és a jól ismert, mégis hatékony elkövetői módszerek (Chen, Christopher 2022).

A nemzetközileg egységes (jog)szabályok szerint az érintett pénzintézetnek meg kell térítenie az ügyfelek bűncselekményből eredő kárát, kivéve, ha az ügyfél súlyosan gondatlan, vagy szándékos károkozó magatartást tanúsít(ott). A bizonyítási teher ugyan a pénzintézetet terheli

(Belovics et al. 2023), de a rendelkezésre álló infrastruktúra/technológia adta szolgáltatói „főlény” tükrében mindez korántsem olyan nehézkes és bonyolult, mint korábban.

Nézzük, miként illeszkedik ebbe az önkényesen kiválasztott információkkal lefestett kusza képbe (és mennyire aktuális) a Nemzeti Nyomozó Iroda több mint 10 évvel ezelőtti, a Btk. 375.§ (1) bekezdésébe ütköző információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás büntett megalapozott gyanúja miatt S. Balázs ellen lefolytatott nyomozása.

2. A nyomozás első fázisa – avagy meddig lehet a mocsárban dagonyázni?

Az egyik legnagyobb hazai pénzügyi intézet rendszerében nagy mennyiségű csalárd online tranzakciót (áru és szolgáltatás vásárlásokat) észleltek, melyeket jogosulatlanul megszerzett bankkártya adatokkal hajtottak végre. Az érintett bankkártya adatok különböző (magánszemély és céges) ügyfelekhez voltak köthetőek, azonban a bankkártyák felhasználási történetének lekérdezése, majd elemzése során a pénzügyi intézet compliance szakemberei egyértelműen megállapították az adatok ún. közös illegális megszerzési pontját (Dal Pozzolo et al. 2017, Nicolini – Leonelli 2021), ami első körben egyazon elkövetőre, vagy elkövetői körre utal(hat)ott. Adódott azonban a kérdés, hogy maga az „adatszerző elkövető” használta-e fel a megszerzett bankkártya adatokat online vásárlásokhoz, vagy a csalárd tranzakciókat már egy másik elkövető hajtotta végre, aki a bankkártya adatokhoz másod/sokadik kézből jutott hozzá (pl.: megvásárolta). A kérdéstől függetlenül választ kaptunk az ügy aktualitására, vagyis az absztraktnak említett dobogós módszerek közül kettő (az adathalászat és a card testing) is megmutatkozik történetünkben.

A jogosulatlan tranzakciók napi szinten folyamatosak voltak (áru és szolgáltatás megrendelések), de a banki feldolgozás (észlelés) – és ennek következtében a nyomozás – lépéshátrányba került. A kárösszeg egyre nőtt, s vele párhuzamosan a türelmetlenség (minden irányból) fokozódott.

A pénzügyi intézet oldaláról 0-24 órás „figyelőztetést” rendeltek el a már felhasznált, illetve a vélelmezetten azonos időben/helyen kompromittált kártya adatok vonatkozásában, melynek eredményéről haladéktalanul (rövid úton távbeszélőn és elektronikus levélben) tájékoztatták a nyomozás vezetőjét.

Bűnüldözői oldalról a kötelező protokollok kötötték le a kapacitás nagy részét, melybe bele tartozott a jogosulatlan online tranzakciókhoz köthető IP címek (egyedi hálózati azonosítók) megállapítása, földrajzi helyhez kapcsolása és a kapott adatok(címek) elemzése, értékelése. E tekintetben már az első körös adatokból látszott, hogy az elkövető feltehetően a valós IP cím

elfedésére, azaz az online anonimitás megőrzésére kifejlesztett TOR böngészőn keresztül hajtja végre az illegális műveleteket. Erre lehetett következtetni abból, hogy ahány tranzakció, annyiféle (különböző) IP cím került regisztrálásra a szolgáltatók rendszerében. A TOR böngészőnek alapvető funkciója, hogy a szolgáltatók semmilyen vonatkozásban sem tudják követni a felhasználói aktivitást (letöltések, oldal látogatások) és a lehetséges beazonosítási adatokat (valós IP címek). Az inkognitó fenntartásának lényegi módszere, hogy a TOR böngésző az azt – világszerte aktuálisan az internethez rajta keresztül csatlakozó – felhasználó más személyek (eszközeinek) IP címét osztja ki (még hozzá rövid időközönként váltakozva és randomizált módon) az elsődleges felhasználónak, tehát az elsődleges felhasználó szolgáltatói szemszögből látszólag mindig más és más IP címmel jelentkezik fel az internetre, ráadásul ez a fellépő IP cím is folyamatosan változik.

Az online piactereken megrendelt áruk mögött – a már említett megtévesztő IP címek mellett – hamis okmányokkal regisztrált felhasználói profilok, „dobós” rövid ideig használt telefonszámok, és ad-hoc jelleggel (a futárnak telefonos helyszíni pontosítással) megadott budapesti kiszállítási címek voltak (Nagy 2023).

Az elkövető kalandvágyát, valamint biztonságérzetét mutatta a szintén hamis okmányokkal megnyitott online szerencsejáték egyenleg folyamatos, de közvetett módon – mobiltelefon egyenlegről – történő feltöltése. Bár ez azzal az apró kötelezettséggel járt, hogy a nyeremény „felvételére” – a pénzmosás elleni szabályokra tekintettel – kizárólag a befizetett összeg minimum egy alkalommal történő megjátszása esetén volt lehetőség. Aki jártas az online szerencsejáték világában, az tudja, hogy ez a követelmény csekély haszonnal, azonban (főleg más pénzen) kockázatmentesen teljesíthető (pl. Rafael Nadal első körös Roland Garros meccsének megjátszásával).

Eredményre vezető lehetőséggel kecsegtetett továbbá az elkövető által a MÁV online felületén megvásárolt vonatjegyek „nyomába” eredni, azonban a vásárlások rendszerint az indulás előtt kevesebb, mint 1 órával történtek, illetve a jegyek másodosztályra, tehát nem fix helyre szóltak.

3. Nyomós érdekek és összefüggések

Az egyre fordított erőforrásokat tovább növelve, az alábbi időbeli és térbeli csomópontok körvonalazódtak, melyekre támaszkodva úgy tűnt, legalább „lőtávon belülre” került az igazságszolgáltatás és a pénzügyi szektor közös érdekeinek érvényesítése.

Egyrészt megállapítható volt az elkövető preferált vasúti útvonala (3. ábra), Szolnok – Budapest – Szolnok és az utazások jellemző időpontja (14-16 óra közötti idő). Másrészt az online

piactereken történt vásárlások kiszállítási helyszínei egyre inkább Budapest VI. kerületére koncentráltak. Harmadrészt összegyűlt egy olyan magyar IP címek alapján összeállított személyi adatbázis, amely (a TOR böngészőről ismertettek alapján) legalább 99,9%-a, de nagy eséllyel 100%-a nem függ(het) össze az elkövetéssel, mégis feltűntek benne szolnoki címekhez köthető személyek és ezt a szolnoki vonalat erősítették a „dobós”, ideig-óraig használt SIM kártyák feljelentkező bázisállomásainak földrajzi pozíciói is.

3. ábra Magyarország vasúti térképe, pirossal jelölve a Budapest-Szolnok útvonal

4. A csillagok állása – avagy a befektetett munka megtérül!?

A nyomozás három hónapja tartott, és természetesen egy péntek délután érkezett a jelzés a bankbiztonság részéről, hogy a feltételezett elkövető másfél órán belüli indulással újabb Szolnok-Budapest vonatjegyet vásárolt, ráadásul két darabot és első osztályra (fix helyre). Talán vissza nem térő alkalom (elkövetői hiba/elbizakodottság), ami az ügyben beosztott készenléti rendszernek köszönhetően gyorsan megszervezhető akcióra adott lehetőséget, no meg arra, hogy bebizonyosodjon, 1 órán belül teljesíthető autóval a Budapest – Szolnok útvonal.

A szolnoki vasútállomáson az indulásra készülő szerelvényben a „keresett székben” nem kis meglepetésre, az IP címek alapján összeállított adatbázisban (szolnoki laccímmel rendelkező) szereplő személy, volt megtalálható/elfogható (ennek banális okára később visszatérünk).

S. Balázs birtokában volt egy hátizsák, tele SIM kártyákkal, inaktív mobiltelefon készülékekkel és egy lappal, no meg néhány korábban (fel)használt, gyűrt vonatjeggyel. Társaságában barátja, Z. Sándor ült, akiről kiderült, hogy Budapesten a VI. kerületben található a tartózkodási helye, ahol a megtartott házkutatáson szinte hiánytalanul előkerültek a lopott kártyaadatokkal megrendelt elektronikai cikkek is.

Elfogását követően – tapasztalva a tudatos rendőri intézkedést, valamint látva a házkutatás során célzottan keresett és megtalált eszközöket – az elkövető részletes, feltáró jellegű beismerő vallomást tett. Olyan módon adta elő a bűncselekmény elkövetésének mozzanatait, amit csak és kizárólag a tényleges elkövető tudhatott (tettes tudomás).

A gyanúsított teljes mértékű együttműködésének (és kármegtérítési szándékának) köszönhetően a nyomozás gyors lezárására és sallangmentes vádemelésre kerülhetett sor. Mindeközben, tehát még a büntetőeljárás hatálya alatt S. Balázs – a nyomozó hatóság és az ügyészség engedélyével – Németországba távozott, ahol egy logisztikai cégnél kezdett el dolgozni (itt fél év elteltével középvezetővé léptették elő), növelve ezzel a kármegtérítési képességét is.

5. Elkövetői profil és egy jelentéktelen hiba

S. Balázs 24 éves (volt), főállásban egy árufuvarozó cégnél dolgozott sofőrként. Szabadidejében autodidaktaként kezdte megismerni a Darknet különböző fórumain a lopott bankkártya adatok felhasználási lehetőségeit, s elhatározta, hogy bankkártya adatokat vásárol. Nyilvánvaló volt, hogy nem professzionális elkövető, és nem is törekszik jelentősebb mértékű anyagi haszonra.

Testnevelő tanár apja kiskorától egyedül nevelte, átlagon felüli szigorral. Az alapvetően helyes értékrenddel bíró fiatalember mégsem találta helyét a társadalomban, szociális értelemben marginális helyzetben érezte magát.

Összességében középszintű elkövetőnek minősíthetjük, képességei alul maradtak a számítástechnikában magasan kvalifikált hackerekénél, de egy átlagos bankkártya tolvajnál sokkal kifinomultabb és konspiratívabb magatartást tanúsított.

Végül térjünk vissza az IP címek alapján összeállított, 99,9-100%-ig haszontalannak tekintett adatbázisra, illetve arra, hogyan szerepel(hetet)t abban mégis S. Balázs. A válasz a TOR böngésző beállítási funkcióiban (a részletekben...) rejtett, ugyanis a már említett randomizálva megjelenített IP címek közös halmazába az alapbeállítás szerint bekeveredhet az elsődleges felhasználói IP cím is. Amennyiben a saját IP cím eshetőleg megjelenítését a felhasználó

mindenképpen ki akarja zárni, a beállítások menü pontban egy „pipával” teheti meg. S. Balázs ezt elmulasztotta, így véletlenszerűen, de a témerek tranzakció közé bekerült saját, valós IP címe. Az ügy minden bizonnyal ezen elkövetői malőr nélkül is egyező eredménnyel zárult volna, így mindezt csupán érdekes adalékként szolgál az ügy megismeréséhez.

5. Konklúzió

Az ilyen jellegű bűncselekmények esetén a tényleges elkövetői magatartás a kibertérben valósul meg, ugyanakkor az elkövetőnek „léteznie” kell valahol a fizikai valóságban is. Ez a kettő „pozíció” legalább közvetett módon utal egymásra, összefügg egymással, akármilyen kuszaságnak is tűnik a virtuális és a földrajzi lábnyomok visszafejtése.

S. Balázs ügyét a Nemzeti Nyomozó Iroda megoldotta. Teljes bizonyítottság, beismerő vallomás, kármegtérülés, gyors nyomozás befejezés, és egy „megtért” elkövető, aki szinte azonnal visszailleszkedett a társadalomba. Bár nem túl nagy, nem is túl bonyolult ügy, de kijelenthető, hogy kriminalisztikai és kriminológiai „happy end”-el zárult. Mégis az a véleményem, nem érte meg, pontosabban nem fogja megérni az ilyen és ehhez hasonló nyomozásokat lefolytatnia a magyar rendőri szervezeteknek. A mezzo szinten elhelyezkedő „S. Balázs féle” ügyek cseppek a tengerben, ár-érték arányban indokolatlanul sok kapacitást kötnek le, elvéve ezzel az erőforrást az egyre veszélyesebb, új típusú és új technológiákra is támaszkodó szervezett bűnözés elleni küzdelemtől.

Jelen publikáció egyik célja rávilágítani arra, hogy milyen motiváció és források állnak egyetlen semi-pro (félprofi), vagy ha tetszik másodállású bűnelkövető mögött. Egyben cél a gondolatébresztés is, hogyan lehet(ne) megelőzni és időben detektálni ezeket az „elcsábulásokat”, mert a legkevesebb kapacitást az a nyomozás köti le, amit le sem kell folytatni.

Vajon elegendő a specifikusan, szofisztikáltan betanított mesterséges intelligencia térnyerése, vagy emellett a bűnmegelőzés terén más, hagyományos (emberi) tényezők alkalmazása/figyelembevétele is szükséges?

A fentiek alapján úgy gondolom, hogy sikerült arra rávilágítanom, hogy a kiberbűncselekmények nyomozása során is van létjogosultsága a bűnözésföldrajznak. Természetesen nem azt kívántam bizonyítani, hogy a kriminálgeográfia a kulcs az online módon elkövetett deliktumok nyomozása során. Csupán azt szerettem volna hangsúlyozni, hogy a sikeres felderítésben szerepe lehet a bűnözési térképek készítésének, a térbeli adatgyűjtésnek és gondolkodásmódnak.

Felhasznált irodalom

Andrea Dal P. – Giacomo B. – Olivier C. – Cesare A. – Gianluca B. (2017): Credit Card Fraud Detection: a Realistic Modeling and a Novel Learning Strategy. *IEEE Transactions on Neural Networks and Learning Systems*, 29(8): 3784-3797

DOI: 10.1109/TNNLS.2017.2736643

Belovics E. – Molnár G. M. – Sinku P. (2023): Büntetőjog II. – Különös rész. ORAC Kiadó Kft., Budapest

Chen, C. (2022): The evolution of law against payment frauds, Routledge, London

Gianni N. – Lucia L. (2021): Financial Frauds on Payment Cards: The Role of Financial Literacy and Financial Education. *The International Review of Financial Consumers*, 6(1): 1-3.

Nagy Z. (2023): Az Interneten elkövethető tipikus bűncselekmények. In: Kovács Z. (szerk): A kiberyomozói munka büntetőjogi sajátosságai. Nemzeti Közszerzői Egyetem, Budapest, pp. 19-26.

Vári V. (2017): A nyomozás változó szerepe az új Be.-i törvényben In: Kiglics N. (szerk.): II. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia. Pannon Egyetem Nagykanizsai Campus, Nagykanizsa

Szabó Sándor János okleveles szaknyomozó, mester szakos hallgató

Nemzeti Közszerológati Egyetem
szabo.sandor.janos@stud.uni-nke.hu

**A VÁROSI FEJLŐDÉS ÉS A BŰNÖZÉS KAPCSOLATA:
FÖLDES BÉLA PERSPEKTÍVÁJA****Absztrakt**

A tanulmány egyfajta retrospektív vizsgálat Földes Béla munkásságára, különös tekintettel „A bűnügy statisztikája. Szociológiai tanulmányok” című írására, amely 1889-ben látott napvilágot. Az urbanizáció és a bűnözés összefüggéseit veszem górcső alá, és rámutatok arra, hogy az urbanizáció nem csupán a városok növekedését és népességkoncentrációját eredményezi, hanem számos más összetett folyamatot is magába foglal. A tanulmányom részletesen mutatja be az urbanizáció által generált kockázatokat, beleértve a városi életmód okozta bűnözésre hajlamosító tényezőket, a társadalmi feszültségeket, valamint a gazdasági egyenlőtlenségeket és kihívásokat. Ezen felül rávilágítok arra, hogy Földes megfigyelései és elemzése nem csupán múltbeli érdekességek, hanem ma is relevánsak és fontosak a városi környezet és a bűnözés kapcsolatának megértéséhez. Az esszé összességében arra a következtetésre jut, hogy Földes munkássága jó alapot biztosított az urbanizáció és a bűnözés összefüggéseinek megértésében a jelen kori rendészettudomány művelőinek is.

A tanulmányában tett kinyilatkoztatásai ma is aktuálisak és relevánsak a jelenkori társadalmi és gazdasági változások szempontjából.

Kulcsszavak: Földes Béla, bűnözésföldrajz, településszerkezet, urbanizáció, rendészettudomány

1. Bevezetés

Az alábbi pályázati munkában Földes Béla munkásságát vizsgálom, különös figyelmet szentelve „A bűnügy statisztikája. Szociológiai tanulmányok” című írására, melyet 1889-ben publikált.

Magyarországon jelenleg is megfigyelhető a városfejlődési szakaszok közül a szuburbanizáció és a dezurbanizáció, amely nem a városokra, hanem azok agglomerációra fókuszál, úgy a városokból kiköltözők tekintetében, mind a nagyberuházások esetében, így élőben nézhetjük

végig amint a faluból város lesz. (A fent említett két urbanizációs szakasz mellett a reurbanizáció is jelen van.)

Jó eséllyel ezért vonzotta magára a figyelmemet Földes Béla művének ötödik fejezete, melynek címe: „A Büntettek elkövetési helye és ideje”. Azért találom Földes munkásságát hitelesnek az urbanizáció tekintetében, mert életének egy részét a dualizmus korszakában élte, melyet az iparosodás és az urbanizáció jellemez, így testközelből tapasztalhatta meg a jelenséget.

Az urbanizáció jelensége az emberi társadalom történetének fontos fordulópontjait jelenti, melyek számos társadalmi és gazdasági változással járnak együtt. A városok fejlődése azonban nem csupán előnyökkel jár, hanem bűnmegelőzési és bűnüldözési kihívásokat is felvet, köztük a bűnözés megjelenését és terjedését.

Földes munkássága éppen ezért kiemelkedő fontosságú, hiszen kinyilatkoztatta a statisztikai adatok alapján azt, hogy némely területen a városiasodás és a bűnözés között összefüggések vannak.

2. A bűnözésföldrajz előfutára

Lehet-e létjogosultsága manapság egy bűnügyi statisztikának, ami 1889-ben íródott? A mű ismerete nélkül joggal gondolhatjuk, hogy ezen statisztika kizárólag afféle csemegeként szolgálhat a rendészettudományok művelői számára 2024-ben. Földes Béla műve azonban kiemelkedő abban a tekintetben, hogy részletesen feltárja bizonyos földrajzi, szociológiai és gazdasági tényezők bűnözést elősegítő szerepét. Jóllehet, hogy a fenti műnek a címe statisztikai gyűjteményre utal, de a műben megtalálható részletek nem csupán száraz, kivonatolt statisztikai adatokat tartalmaznak, hanem betekintést nyújtanak abba, hogy miként játszanak bizonyos tényezők közre a bűncselekmények eloszlásában és gyakoriságában. Mindehhez a statisztikai adatok mellett számos kiemelkedő gondolkodó vagy szakember megállapításait veszi alapul, úgy, hogy közben az olvasó megismerheti a statisztikai adatokat is.

Manfred Rolfes véleménye szerint „a bűnözésföldrajz geográfia geográfusok nélkül”. Földest ezen aspektusban nevezhetjük a hazai bűnözésföldrajz előfutárának is! *„Földes Béla volt hazánkban az első olyan kutató, aki a bűnözés területiségét statisztikai adatok elemzésével vizsgálta.”* (Mátyás 2023, 47.)

3. A városok és a bűnözés kapcsolata

Földes a városok és a bűnözés kapcsolatát úgy mutatja be, hogy hangsúlyozza a városi környezet sajátosságait és azoknak a bűnözésre gyakorolt hatását. Földes ismerteti a bűnügyi

statisztikát és a statisztika keretein belül a nagyobb települések közötti különbségeket. A magasabb vagy az éppen alacsonyabb statisztikai mutatókat általános jelleggel magyarázza, azonban nem elemzi részleteiben a települések szerkezetét strukturális vetületben.

Ennek lehetséges oka lehetett az akkori Trianoni döntést megelőző Nagy-Magyarország területén található jelentős számú település, illetve a dualizmus korában megvalósuló iparosodás is, melynek következtében a települések folyamatosan fejlődtek, így nem lehetett állandó állásfoglalást tenni, ugyanis az iparosodás folyamatosan növelte bizonyos települések fejlettségét, mely folyamatosan változtatta a bűnözési mutatókat, és a bűnözési mintázatokat.

„A XIX. századi magyarországi gazdaság iparosodása két fő irányban indult meg: az élelmiszeripar és a vasútépítéshez köthető nehézipar fejlődött ki. Emellett azonban hamarosan megjelent a gépgyártás, az elektrotechnikai ipar és a vegyipar is. A textilipar ugyanakkor – Nyugat-Európával ellentétben – csak néhány város fejlődésében játszott meghatározó szerepet. A magyarországi malomipar az 1860-as évektől az 1890-es évekre óriási fejlődést mutatott. A budapesti malomipar Minneapolis után a világ második legnagyobb malomipari központja lett. A növekedéshez leginkább a hazai terménykereskedők felhalmozott tőkéje járult hozzá.” (Máténé Bella – Ritzlné Kazimir 2022, 10.) *„Az iparosodás és a nagyobb gyárak áttekintése alapján megállapíthatjuk, hogy hazánkban a dualizmus korában megindult iparosodást nagymértékű koncentráció jellemezte. Budapest kiemelkedett a sorból, de jelentősen iparosodott terület volt Krassó-Szörény vármegye, valamint a borsodi-nógrádi területek is. Előfordult azonban, hogy egy adott vármegye központjaként működő törvényhatósági jogú város (például Győr) a vármegyéhez képest jelentősen növelte fejlettségbeli előnyét az iparosodás révén.”* (Máténé Bella – Ritzlné Kazimir 2022, 12.)

Földes a vizsgált fejezetben kifejti, hogy mely bűncselekmények jellemzőek vidéken, és mely bűncselekmények jellemzőek a nagyvárosokban, hoz néhány példát hazai és nemzetközi tekintetben és kitér az azonos bűncselekmények elkövetésének földrajzi jelleggel eltérő célzatára is:

„A városi jelleg befolyása nemcsak a nagyobb bűnösségben és bizonyos büntettek sűrűbb előfordulásában mutatkozik. Igen érdekes adatok állanak arra nézve is rendelkezésre, hogy ugyanazon büntett jellege is változik vidék és város szerint. Így Valentini figyelmeztet arra, hogy vidéken a legtöbb lopás inségre vezethető vissza, a kisvárosokban munkakerülésre, a nagyvárosokban élvhajászatra.” (Földes 1889, 53.)

Amennyiben Földes a nagyobb városok strukturális szerkezetét is vizsgálta volna, úgy akkor jó eséllyel az urbanizáció okozta bűnözési mintázatokat a mennyiségi elkövetésre szorítókozó

statisztikán túl duális jellegű bűnözés kimutatása alapján is realizálni tudta volna. Földes leírta, hogy „amint a faluból város lesz”, az elkövetett bűncselekmények célzatának és elkövetési módjának tekintetében is vegyes konzekvenciákat lehet levonni. Főként, ha Valentini állításához rendeljük egy a Nemzetbiztonsági Szemlében 2019-ben megjelent cikk egy részletét: *„A település szerkezetének strukturális vizsgálata elsősorban nagyobb települések esetében hozhat látványos eredményt, ott, ahol a település méretéből és településszerkezetéből adódóan a bűnözés duális jelleget mutat: egyaránt jelen van a nagyvárosi és a falusias – helyenként pedig a tanyasias – településekre jellemző bűnözés.”* (Mátyás et al. 2019, 42.) Földes szerint tehát a városok és a bűnözés kapcsolata összetett, és számos tényező befolyásolja. Ezen tényezők határozzák meg egy település bűnözésének a dinamikáját.

Földes álláspontjából kikövetkeztethető, hogy amint a kisebb település városiasodni kezd, úgy a településfejlődéssel egyenes arányban következik be a bűnözés növekedése is. Leírja ugyanis, hogy: *„Azért a városokban sok fény mellett sok az árnyék. - Az Egyesült-Államokban - mondja George - világos, mint a nap, hogy piszok és nyomor, éppúgy mint az ezekből származó bűnök és büntettek, mindenütt terjednek, amint a faluból város lesz.”* (Földes 1889, 50-51.) Kikövetkeztethető, hogy a jelenség a városi életstílus, a társadalmi - és a gazdasági feszültségek szükségszerű megjelenésének is köszönhető.

Földes urbanizációs gondolatával kapcsolatban a jelen kori kriminológiai állásfoglalások közül számomra Dr. Sivadó Máté kriminológiai megközelítése lehet irányadó konklúzió, mely nem más, mint a makrokörnyezet fogalmi meghatározása, miszerint: *„Az urbanizáció akkor eredményezi a bűnözés növekedését, ha nem sikerül a felgyorsult fejlődés során felhalmozódott ellentmondásokat megfelelő társadalom- és szociálpolitikai intézkedésekkel levezetni, ellensúlyozni.”* (Sivadó et al. 2020, 111.) Sivadó az urbanizációt dinamikus makrokörnyezeti tényezőként kategorizálja, hasonlóképp a migrációhoz, vagy az ingázáshoz.

4. Az urbanizáció bűnözést generáló hatása

Az urbanizáció (városodás értelemben) az emberek tömeges városi környezetbe való költözését jelenti, aminek következtében a városok lakossága és a területek népsűrűsége jelentősen növekszik. Ez a folyamat számos jelentős társadalmi és gazdasági változással jár együtt. Az emberek városba való költözése gyakran azért történik, mert jobb munkalehetőséget vagy egyéb előnyöket keresnek az urbanizált területeken. Ezzel azonban együtt járhat az eredeti közösségektől való elszakadás és az új környezetbe való beilleszkedés nehézsége is.

A városi életmód más dinamikát hordoz magában, mint a vidéki élet, ami változásokat indukálhat az egyének viselkedésében, életstílusában és társadalmi kapcsolataiban (Tihanyi 2014).

Gazdasági szempontból az urbanizáció az iparosodás és a technológia fejlődésének a következménye is lehet, ami új munkahelyeket és gazdasági lehetőségeket teremt, ugyanakkor egyenlőtlenségeket is fokozhat a jövedelem és az életminőség terén. Ezen változások összessége határozza meg, hogy hogyan formálódik egy városi közösség, és milyen kihívásokkal kell megküzdenie a lakosságnak.

A fentebb említett „Sivadó idézetet” alapul véve, véleményem szerint az alábbi kockázati tényező faktorokat vagy kockázati tényezőket lenne szükséges kezelni társadalmi vagy szociálpolitikai intézkedésekkel, az urbanizáció által generált bűnözés elkerülése érdekében!

Az urbanizáció okozta kockázatok:

- Városi életmódból adódó kockázatok.
- Társadalmi jellegű kockázatok.
- Gazdasági alapú kockázatok.

A városi életstílus okozta bűnözésre hajlamostó kockázati tényezők:

- Szociális izoláció: A városi életstílus gyakran magában foglalja a szociális izolációt és a magányt, ami hajlamosabbá tehet az antiszociális viselkedésre és a bűnözésre.
- Magasabb stresszszint: A városokban élő emberek gyakran ki vannak téve a magas stresszszintnek, ami növelheti az agressziót és az erőszakot.
- Gazdasági egyenlőtlenség: A városi környezetben gyakran található nagyobb gazdasági egyenlőtlenség, ami a társadalmi feszültségek növekedéséhez és ennek eredményeként a bűnözés növekedéséhez vezethet.
- Kulturális diverzitás: A városokban sokféle kultúra és életfelfogás találkozik, ami különféle bűnözési mintákat és viselkedési normákat eredményezhet.
- Bűnözésre való reakciók: A városi közösségek bonyolultabb módon reagálhatnak a bűnözésre, ami különböző bűnözési trendek kialakulását eredményezheti.

- Életmódfaktorok: A városi életstílus olyan életmódfaktorokat is magában foglal, mint például az éjszakai élet, a droghasználat és az alkoholfogyasztás, amelyek hajlamosabbá tehetik az embereket a bűnözésre (Sivadó 2017, 2021).

Társadalmi kockázatok:

- Szociális osztályok közötti feszültségek: A gazdasági egyenlőtlenség és a szegénység a városokban gyakran az osztályok közötti feszültségek forrása lehet. A gazdag és a szegény rétegek közötti szakadék komoly társadalmi problémákhoz vezethet.
- Etnikai és kulturális feszültségek: A városokban különböző etnikai és kulturális csoportok élnek együtt, ami néha konfliktusokhoz vezethet az identitás, az értékek vagy az érdekek terén.
- Lakóhelyi diszkrimináció és kirekesztés: Egyes városi területeken lakóhelyi diszkrimináció vagy kirekesztés fordulhat elő, ami az ott lakók közötti feszültségekhez vezethet (pl. gettók).
- Politikai polarizáció: A városokban gyakran jelentős politikai polarizáció tapasztalható, amely az emberek közötti politikai megosztottság és rivalizálás forrása lehet.
- Bűnözés és erőszak: A bűnözés és az erőszak jelenléte a városokban szintén feszültséget okozhat az emberek között, különösen az olyan területeken, ahol magas a bűnözés.
- Társadalmi igazságosság és egyenlőség iránti elvárások: A városi lakosok gyakran elvárják a társadalmi igazságosságot és az egyenlőséget a városi intézményektől és a vezetőktől. Ha ezek az elvárások nem teljesülnek, az feszültségeket okozhat.

Gazdasági kockázatok:

- Munkanélküliség és jövedelmi egyenlőtlenség: A munkanélküliség és a jövedelmi egyenlőtlenség feszültséget okozhat az emberek között, különösen azok között, akiknek nincs stabil munkahelyük vagy alacsony a jövedelmük.
- Szegénység és gazdagság közötti szakadék: A városokban gyakran nagy a szegény és gazdag rétegek közötti szakadék, ami társadalmi és gazdasági feszültségeket okozhat az emberek között.
- Ingatlanárak és lakhatási költségek: A magas ingatlanárak és lakhatási költségek olyan gazdasági feszültségeket eredményezhetnek, hogy az emberek nem engedhetik meg maguknak a megfelelő lakhatást, vagy kénytelenek átköltözni más területekre.
- Adók és költségvetési korlátozások: Az adók és költségvetési korlátozások városi szinten gyakran viták tárgyát képezik, különösen az infrastruktúra-fejlesztések, oktatás és szociális szolgáltatások finanszírozásával kapcsolatban.

- Munkahelyek elvesztése és válságok: A gazdasági válságok vagy ipari átszervezések során bekövetkező munkahelyvesztés vagy vállalati bezárások jelentős gazdasági feszültségeket okozhatnak az érintett közösségekben.
- Globalizáció hatása a helyi gazdaságra: A globalizáció hatása a helyi gazdaságra és a helyi munkaerőpiacra feszültségeket okozhat, különösen olyan iparágakban vagy szektorokban, ahol versenyképességi problémák merülnek fel.
- Kereskedelmi és üzleti verseny: A városokban a kereskedelmi és üzleti verseny gyakran kiélezett, ami feszültségeket eredményezhet az üzleti vállalkozások és a fogyasztók között.

A XIX. századi Magyarország urbanizációs folyamatai által hozott társadalmi és gazdasági változások nem csupán történelmi érdekességek, hanem meghatározó hatással voltak az ország jelenlegi városi környezetére és társadalmi szerkezetére is.

Földes megfigyeléseinek és alapos elemzéseinek köszönhetően rávilágított arra, hogy az urbanizáció nem csupán a városok növekedését és népességkoncentrációját eredményezi, hanem számos más összetett folyamatot is magában foglal. Az urbanizáció révén az emberek városi életmódot választanak, ami új társadalmi dinamikákat és kulturális sajátosságokat hoz magával. Ugyanakkor az urbanizáció gazdasági lehetőségeket is teremt, hiszen a városok vállalkozások számára vonzó környezetet biztosítanak.

Földes felismerései nem csupán a múltat, hanem a jelenkort és a jövőt is érintik. Az urbanizáció általános trendjei ma is megfigyelhetők világszerte, és továbbra is komoly hatással vannak az egyes társadalmak és városok fejlődésére. Az urbanizáció által hozott változásoknak ugyanakkor megvannak a maga kihívásai is, például az egyenlőtlenségek fokozódása és a városi életminőség javításának szükségessége.

5. Összefoglalás

Összességében Földes Béla munkássága rávilágított az urbanizáció és a bűnözés összefüggéseire, és tanulmányai ma is fontos kiindulópontot jelentenek a városi környezet és a bűnözés kapcsolatának megértéséhez. Az urbanizáció által hozott társadalmi és gazdasági változások átfogó elemzése kulcsfontosságú nem csak a városi fejlődés, hanem a bűnmegelőzés és a bűnüldözés szempontjából is.

Felhasznált irodalom

- Földes B.** (1889): A bűnügy statisztikája. Szociológiai tanulmányok. Budapest
- Haller J. – Malét-Szabó E. – Farkas J. – Fogarasi M. – Kováts D.** (2020). A Bűnöző Elme. Dialóg Campus, Budapest
- Kövér G.** (é.n.): Reformkortól az I. világháborúig. Aula Kiadó, Budapest
- Máténé Bella K. – Ritzlné Kazimir I.** (2022). A Trianon előtti magyar városok relatív fejlettségének vizsgálata strukturális egyenletek modelljével. Területi Statisztika, 62(1): 3-34.
- Mátyás Sz.** (2023): Bűnözésföldrajz. International Criminal Geographical Association, Budapest
- Mátyás Sz. – Bói L. – Frigyer L. – Nyitrai E.** (2019). Településszerkezet és Kriminalitás. Nemzetbiztonsági Szemle, 7(1): 42-51
- Sivadó M.** (2017): A rendvédelmi szervek kábítószerkínálat-csökkentésben betöltött szerepe, feladata. Magyar Rendészet, 17(2): 141-157.
- Sivadó M.** (2020): Makrokörnyezeti hatások a bűnözés alakulásában. In: Barabás A. T. (szerk.): Alkalmazott Kriminológia. Dialóg Campus, Budapest
- Sivadó M.** (2021): Női alkohol- és drogrehabilitáció a Hajnalcsillagban COVID-19 idején. Belügyi Szemle, (3): 74-95.
- Tihanyi M.** (2014): A városok problémái. In: Korinek L. (szerk.): Értekezések a rendészetről. Nemzeti Közszerológiai Egyetem Rendészettudományi Kar, Budapest, pp. 151-173.
- Tózsza I.** (2002): A káros urbanizáció. Tér és Társadalom, 16(1): 1-16.

Ürmösné Dr. Simon Gabriella Ph.D. egyetemi docens, tanszékvezető

Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

simon.gabriella@uni-nke.hu

A FÖLDRAJZI PROFILALKOTÁS ALKALMAZHATÓSÁGA A SOROZATELKÖVETŐK ESETÉBEN

Absztrakt

A sorozatgyilkosok nyomozása mindig felkelti a szélesebb közvélemény figyelmét. Ezt mutatja az is, hogy számos sorozatgyilkosról később könyvet írnak vagy film készül az életükről. Az elfogásuk mindig nagy megkönnyebbülést jelent a lakosság számára, de előbb vagy utóbb, mindig új elkövető kerül a helyükre, akik félelemben tartanak egy közösséget. Jelen tanulmány olyan sorozatgyilkosokat vizsgál a földrajzi profilalkotás szempontjából, akik éveken, évtizedeken keresztül félelemben tartottak több millió embert. Azt vizsgálja a kutatás, hogy a sorozatgyilkosok esetében lehetséges-e kategorizálni az elkövetőket, s amennyiben igen, úgy lehet-e különbséget tenni a vadászterületük esetében.

Kulcsszavak: sorozatgyilkos, sorozatbűncselekmény, földrajzi profilalkotás, bűnözésföldrajz

1. Bevezetés

Jelen tanulmány, számos esettanulmányon keresztül kísérli bemutatni, hogy mennyiben játszottak közre a sorozatgyilkosok elkövetéseinél a gyermekkori traumák. Köztudott, hogy a sorozatgyilkosokat gyakran bántalmazták közeli családtagok érzelmileg, szexuálisan, és fizikálisan egyaránt (Kováts 2006). A neveltetésük sok esetben hiányt szenvedett, mivel volt, akit lányruhába öltöztették fiú létükre, vagy éppen elhanyagoltak, avagy szadisztikus szülei voltak (Douglas 1998). Példának okáért, az egyik magyar sorozatgyilkost, övvel verték, a falhoz vágták, és a kutyatáliból kellett ennie gyerekkorában.

A sorozatgyilkosokat vizsgált kutatások, kapcsolatot találtak az agy frontális lebenyének sérülése és az amigdala változásai között (Ürmösné 2023). Az erkölcsösség, a személyiség, valamint a stratégiai döntés nagymértékben függ a homloklebenytől. A sorozatgyilkosok gyakran olyan családból származnak, ahol a szülők elváltak, és az apa elhagyta az anyát, valamint olyan anya nevelte fel, akinek domináns személyisége volt (Ürmösné 2015). A családjuk sok esetben rendelkezik bűnözői, pszichiátriai, és alkoholista kórtörténettel és

gyerekként egy közeli családtag vagy ismerős sokszor bántalmazta őket lelkileg, szexuálisan és fizikailag egyaránt (Farkas 2017), ezért a sorozatgyilkos jellemét jól láthatóan, a gyermekkorban ért szexuális, és emocionális bántalmazás alakítja. Többük próbálja újra felidézni és megvalósítani a viktimizációját, ezért agresszorként viselkedik (Farkas-Fogarasi 2020), de vannak olyan esetek is, amikor a sorozatgyilkos a fizikuma miatt öl.

A sorozatelkövetők azonosítására alkalmazott egyik módszer a földrajzi profilalkotás. Ezt bármilyen sorozat jellegű bűncselekmény elkövetőjére lehet alkalmazni, így a sorozatgyilkosokra is. Kutatásomban öt sorozatgyilkost vizsgálok meg, és röviden bemutatom azt, hogy milyen gyermekkori traumát szenvedtek el, és hogy mi vezetett ahhoz, hogy ilyen bestiális gyilkossá váljanak. Ezt követően pedig néhány mondatban megvizsgálom az elkövetési helyeiket is. Ebből vonok le következtetéseket, hogy a földrajzi profilalkotás módszerével be lehetett-e volna azonosítani a vadászterület alapján a lokalizációjukat. Látszólag mindegyik általam megvizsgált személy súlyos gyermekkori traumát szenvedett el és hasonló jellegű bűncselekményt követett el, ennek ellenére úgy vélem, hogy az elkövetési helyeket vizsgálva van különbség az elkövetők között. Ennek tükrében fogalmaztam meg kutatási kérdésemet is, K1: Vajon azon sorozatgyilkosok esetében, akiket anyagi haszonszerzés is motivál, jobban beazonosítható-e a lakóhely?

2. A bűnözésföldrajz és a sorozatgyilkosságok

A sorozat jellegű bűncselekmények nyomozása során szerepe lehet a földrajzi tényezők vizsgálatának is. Érdeemes megvizsgálni a földrajzi környezetet, mivel ezek is közelebb vezethetnek az elkövetőhöz. Horst Herold, német kriminológus és kriminálgeográfus azt mondta, hogy azokat az indikátorokat kell megtalálni, amelyek vonzó hatást gyakorolnak az elkövetőkre (Mátyás 2024), vagyis, nem véletlenül követnek el bűncselekményeket egy adott helyen. Azért van valahol több bűncselekmény, mert valami okból kifolyólag „kedvező” feltételeket biztosítanak az elkövetők számára. A földrajzi tényező vizsgálata elsősorban a sorozat jellegű bűncselekmények esetében hoz látványos eredményt, egyes esetekben azonban az egyszeri elkövetések esetében is meg lehet találni azt a földrajzi tényezőt, amely vonzó indikátorként vehető figyelembe.

Az elmúlt közel két évtizedben kezdték alkalmazni a nyomozások során a földrajzi profilalkotást. Ez egy kriminológiai elméleteken alapuló térinformatikai alkalmazás, amit főként a sorozatbűncselekmények elkövetőinek felderítése során használnak. Hazánkban egyelőre nem alkalmazzák, viszont az ORFK-n vizsgálják a használat lehetőségét. A

magyarországi alkalmazást hátráltatja az a pozitív tény, hogy hazánkban olyan sorozatgyilkosságok, mint például melyek az Egyesült Államokban vannak, nem fordulnak elő. Ráadásul az elmúlt bő egy évtizedben jelentősen csökkent a bűncselekmények száma, így a sorozat jellegű bűncselekmények száma is (Kó 2019).

A földrajzi profilalkotás során az elkövetés földrajzi helyeiből arra következtetnek, hogy hol lakhat vagy tartózkodhat az elkövető (Erdei 2011). A módszer abból a kriminológiai tényből indul ki, hogy az elkövetők többnyire a lakókörnyezetük közelében követnek el bűncselekményt, vagy olyan helyeken, melyeket jól ismernek. Ha például valaki több gyilkosságot követ el, akkor azt semmiképp sem a lakókörnyezete (puffer zóna) közvetlen közelében fogja elkövetni, mivel ott felismerhetik. Ettől néhány száz méterre vagy néhány kilométerre fog többnyire bűncselekményt elkövetni, ahol már kisebb az esély a lebukásra (mivel kevesebben ismerik), viszont a helyet még eléggé ismeri ahhoz, hogy ha menekülni kell, akkor ezt könnyű szerrel megtehesse (Erdei 2011).

A vadászterület pufferzónától való távolsága több tényezőtől függ ld. a mobilitási hajlandósága az elkövetőnek, településszerkezet, vagy országtípus.

A sorozatgyilkosságok esetében nagy eredményességgel használható a földrajzi profilalkotás, mivel az elkövető lakó- vagy tartózkodási helye nagy pontossággal beazonosítható. A profilalkotás során nem kizárólag erre a technikára támaszkodnak a nyomozás során, hanem természetesen a személyiségét is megpróbálják kideríteni. A földrajzi profilalkotást sohasem magában, hanem mindig más módszerekkel karöltve alkalmazzák (Lohner – Gyimesi 2022). Napjainkban a sorozat bűncselekmények felderítése szempontjából nagy jelentősége van a digitális (elektronikus) nyomoknak, kriminalisztikai értelemben, az e-nyomozási ismereteknek is (Nyitrai 2021, 2022).

A földrajzi profilalkotás mellett érdemes megemlíteni egy másik módszert, a matematikai statisztikai alapokon nyugvó megelőző (prediktív) rendszert is. E módszert is közel két évtizede alkalmazzák, és elsősorban sorozat jellegű cselekmények felderítésére használják (Mátyás et al. 2024). Számos szoftver több földrajzi tényezőt is felhasznál az előrejelzéshez, így ez is szoros kapcsolatban van a bűnözésföldrajzzal. Jelen tanulmány azonban a földrajzi profilalkotásra fókuszál, a megelőző rendszerrel csak említés szintjén foglalkozik. Azt azonban érdemes megemlíteni, hogy a világon először hazánkban készítették ilyen szoftvert, amelyet a BRFK III. kerületében használtak (Mátyás 2020).

3. Eredmények

3.1. Andrej Romanovics Csikatilo esete

Andrej Romanovics Csikatilo szülei, noha a kolhozban dolgoztak, mint fizikai munkások, de nem kaptak bért a munkájukért, csupán annyit, hogy megmunkálhatják az egyszobás házuk mögötti szántóföld egy részét. A család éhezett, és ahogy Csikatilo később nyilatkozta, 12 éves koráig nem evett kenyeret, mi több, kénytelenek voltak néha fűvet és leveleket enni, hogy csillapítsák az éhségüket. Csikatilo apját elvitte a Vörös Hadsereg, a második világháborúban, majd fogságba került azt követően, hogy egy csatában megsérült. Eközben Csikatilo szemtanúja volt azoknak a rémségeknek, melyeket a nácik követtek el Ukrajnában az 1941-es és a 1944-es időszakban. Borzalommal teli mesélt az átélt és a látott bombázásokról, a gyújtogatásokról és a lövöldözésekről, melyek elől az édesanyjával vagy a pincébe, vagy az árkokba menekültek. Az is előfordult, hogy erőszakkal kényszerítették arra őket, hogy végig nézzék, miközben porig ég a házuk. Gyermekkorban Csikatilo az anyjával aludt egy ágyban, és az ágybavizelés krónikus gyerekbetegségében szenvedett, mely kapcsán anyja minden egyes alkalommal leszidta és megverte amikor éjszaka az ágyba bevizelt. Annak ellenére, hogy szerény és lelkes gyerek volt, fizikailag gyengének számított az iskolatársai között, és rendszeresen otthon készített ruhákban járt iskolába, majd 1946-tól, a háború utáni éhínség okozta éhség miatt gyakran elájult, mind otthon, mind az iskolában, ezért hamar a többiek gúnyolódásának a célpontja lett, mind a kinézete, mind a félénk a természete miatt. Csikatilo születése előtt három évvel az akkor négyéves bátyját a szomszédok elfogták, megölték, majd megették. A második világháború, az Ukrajnában három éven át állomásozó német csapatok kegyetlenkedései, a tömeges és nyilvános kivégzések, továbbá a települések felgyújtása, mind-mind olyan negatív élményanyagot jelentettek az akkor még csak kisiskoláskorú Andrejnak, amiktől nem igazán tudott szabadulni. Számos szakértő, a felnőttkori részleges impotenciájával is igazolta a nőgyűlöletét (az áldozatainak 65%-a nő volt, sokan közülük pedig prostituáltak voltak, akikkel sikertelenül próbált meg közöszülni). „Nem szerettem a kedvességet, mivel senki sem volt kedves hozzám gyermekoromban. Háborúban nőttem fel, ahol senki sem volt kedves. Csak túl akartam élni, senki nem volt kedves. Az anyám azt mondta nekem, hogy ne menjek ki az udvarra mert a testvéreimet megették és téged is megfognak. Egy szelet fekete kenyeret, gyomokat ettünk, ha az anyámnak sikerült lopnia a Szovjetektől. Otthon ültünk, éheztünk és sírtunk.” - nyilatkozta később.

Csikatilo elkövetési helyeit elemezve megállapítható, hogy a Szovjetunió számos tagköztársaságában és városában követett el gyilkosságokat. A legtöbb emberölést a rosztovi

régióban követte el, de a jelenlegi Ukrajnában és Üzbegisztánban is követett el bűncselekményeket. Az első gyilkosságot még ideiglenes lakhelyén (Sahti) követte el, amely egybecseng a földrajzi profilalkotás és a kriminológia alapelveivel, hogy az első bűncselekményt többnyire a lakóhely közelében követik el (lásd: Ambrus Attila első bankrablása /Mátyás 2024/). A későbbi elkövetési helyek viszont többnyire távolabb estek a lakó- vagy munkahelyeitől, több alkalommal pedig utazásai során választotta ki az áldozatokat (pl. a 1982. június 12. és a 1985. július 31-ei eset). Ennek ellenére a nyomozást segítette Csikatilo munka- és lakóhelyeinek az ismerete, még annak ellenére is, ha az átlagos vadászterületnél jóval nagyobb területen követte el a bűncselekményeket. A nagy távolság következtében sokáig nem is látták meg az összefüggést például a taskenti és az orosz területeken elkövetett emberölések között.

Csikatilo esetében azt állapíthatjuk meg, hogy bár az elkövetés idején nem használtak még szoftvereket a földrajzi profil megajzolására, de feltehetőleg a földrajzi profilalkotás nem feltétlenül vezetett volna eredményre, mivel az elkövetés helyszínei földrajzi értelemben távol estek egymástól.

3.2. Jeffrey Dahmer esete

Jeffrey Dahmer a wisconsini Milwaukee városában született 1960 május 21.-én, Lionel és Joyce Dahmer gyermekeként. Gyermekkorában úgy jellemezték, mint egy energikus, boldog gyereket, mindaddig, míg a kettős sérv műtétje teljesen meg nem változtatta a fiút 4 éves korában. Ezt követően, feltűnően visszafogottabb és egyre visszahúzóbb lett a testvére születése után, majd a sok költözködés miatt is. Az általános iskolában, Dahmert csendesnek és félnéknak látták; az egyik tanár azt mondta róla, hogy érezte, hogy a fiú elhanyagolva érzi magát az édesanyja betegsége miatt. Amikor első osztályos lett, Joyce az édesanyja, egyre több időt töltött az ágyban a betegsége miatt. Lionel az édesapa a doktori tanulmányai miatt sokszor távol volt az otthonától, amikor viszont otthon tartózkodott, akkor a hipochonder és depresszióban szenvedő felesége, állandó figyelmet igényelt, és egyszer meg is próbált öngyilkosságot elkövetni Equanil-nal. Dahmer állítása szerint, a megszállottsága a nekrofilia és a gyilkosság iránti vágya körülbelül 14 éves korában kezdődött, de úgy tűnik, hogy a szülei házasságának felbomlása, az egyedüllét a Milwaukee házban a szülei válása után lehetett a kiváltó ok, hogy ezek a gondolatok tettekbe is átforduljanak. A későbbi vallomásaiban visszaemlékezett a szülei között zajló extrém feszültségre és vitákra már a korai évektől.

Dahmer tizenhét gyilkosságot követett el, azonban az áldozatokat a lakására hívta, s ott követte el rémtetteit. Esetében a földrajzi profilalkotás véleményem szerint nem működött volna (gyilkosságai idején még nem alkalmazták a módszert), mivel a módszer feltételezi azt, hogy a lakóhely közelében nem követnek el bűncselekményt (mert ott nagyobb az esély arra, hogy felismerik), hanem attól távolabb. A pufferzóna (a lakóhely közelében lévő terület) kiterjedése változó lehet, az Egyesült Államokban ez kisebb kiterjedésű, mint például Európában, részben a településszerkezet, a háztípusok és a motorizáció magasabb foka következtében.

3.3. Luis Garavito esete

Luis Garavito a kolumbiai sorozatgyilkos Bestia néven híresült el, és közel 200 áldozatot gyilkolt meg. Garavito édesanyja egy genovai közösségből származhat, ahol az anya sokáig prostituált volt. A prostitúcióval töltött idő alatt, az édesanyát brutális bántalmazások érték Garavito édesapja által, aki erős alkoholista volt és Luis testvéreit is bántotta. Garavito a legidősebb volt a hét testvér közül, és nyugat Kolumbiában nőtt fel. Csupán pár évig járt iskolába, a gyerekkorát pedig nehéznek írta le, és emellett, az apja és pár szomszédja bántalmazásától is szenvedett. Ezekben az időkben, az apa kényszerítette Garavito-t hogy nézze az anyját a nemi együttlétek alatt, továbbá megengedte az ügyfeleknek Luis bántalmazását és molesztálását is. A drogok befolyása alatt, Garavito édesanyja nem tett semmit az alkoholista apja bántalmazása és a kínzása ellen. Garavito végül elszökött otthonról és ezt követően, a kolumbiai utcákon kellett túlélnie. Amikor nyolcéves volt, a fiúra egy pedofil bukkant rá. A férfi meleg ételt és alvóhelyet ígért neki; vonakodva de Garavito elfogadta az ajánlatot, ellenben a meleg étel és az alvóhely helyett, a férfi egy elhagyatott házba vezette a fiút, ahol szexuálisan bántalmazta. Pár nappal később, Garavito egy lázadó bandához csatlakozott, hogy védelmet szerezzen. A banda gyakran rabolt ki kolumbiai civileket ételért, pénzért és autók miatt, melyeket pénzre cseréltek a helyi bontókban.

Luis Garavito esete szintén feladná a leckét a földrajzi profilalkotó szoftvereknek. A közel kettőszáz gyilkosságot elkövető Garavito ugyanis Kolumbia egész területén követett el emberöléseket. A megelőző (prediktív) és a földrajzi profilalkotó szoftverek viszont az alapján működnek, hogy az elkövető mozgásában van észszerűség, felfedezhető valamiféle mintázat az elkövetési helyek között. Garavito viszont átlag alatti intellektussal rendelkezett, így a gondolkodása kevésbé volt racionális, ezért nem tervezte meg tudatosan a bűncselekményeket. Az elkövető térbeli mozgása megnehezítette a földrajzi profilalkotást, mivel nemcsak

Kolumbiában, hanem Venezuelában és Ecuadorban is követett el emberölést. Az elkövetés módszere alapján lehetett csak azt feltételezni, hogy ezeket szintén Garavit követte el.

Az elkövetési helyek változatosak voltak, a zsúfolt nagyvárostól a vidéki településekig mindenhol követett el bűncselekményt, amely szintén nehezítette a beazonosítását (Rodríguez 2018).

3.4. Anatoly Onoprienko esete

Anatoly Onoprienko egy Lasky nevű kis faluban született Zhytomyr Oblast térségében Ukrajnában, a korábbi Szovjetunió területén. A két fiú közül ő volt a fiatalabb, a testvére, Valentin, 13 évvel idősebb volt nála. Az apját, Yuri Onoprienko-t, bátorságáért tüntették ki a második világháború alatt. Amikor Anatoly 4 éves volt, az édesanyja meghalt, és később a nagyszülei és a nagynénje vigyázott rá, majd átadták egy árvaháznak Pryvitne faluban. Onoprienko nehezményezte azt aényt, hogy őt helyezték el az édesapjától, amíg a testvérének otthon a gondját viselték. Az egyik interjúban, később azt állította, hogy ez előre meghatározta a sorsát, és hozzáfűzte, hogy az árvaházban felneveltek 70%-a börtönben végzi felnőttként.

Ed Gein félenk volt, és az osztálytársai és a tanárai is úgy emlékeztek rá, hogy furcsa szokásai voltak, úgy, mint a látszólagos random nevetés, amikor a saját személyes viccein nevetett. Az anyja Augusta, akkor is megbüntette, amikor megpróbált barátokat szerezni. A szegényes szociális fejlettsége ellenére, Gein egészen jól szerepelt az iskolában, különösen olvasásból. Az apja alkoholista volt, az anyja pedig verbálisan sértegette. Gein mind emellett bálványozta a domináns anyját, aki nem engedte, hogy nőkkel folytathasson viszonyt, mert erköcstelennek tartotta őket. Az anya halála után, szentélyt csinált a szobájából, mi több, a rá hasonlító nőket, exhumálta sírokból és a bőrükből használati tárgyakat készített, emellett pedig erős személyiségzavarban is szenvedett.

Onoprienko változatos helyszíneken követte el a bűncselekményeket. Ennek ellenére azt mondhatjuk a mai profilalkotási módszerek ismeretében, hogy az elkövetési helyei egy szoftver segítségével feltehetően beazonosíthatóak lettek volna. A fentiekben említett elkövetőktől eltérően, ő kisebb vadászterületen mozgott, így a nyomozóhatóságoknak nagyobb esélye volt arra, hogy a modus operandi alapján „összeérjenek” az ügyek. Onoprienko esetében megállapíthatjuk, hogy a nyilvánvalóan terhelt gyermekkor és a brutalitás ellenére is, az anyagi haszonszerzés egyértelműen szerepet játszott a deliktumok elkövetésében. A korábbiakban bemutatott elkövetőket viszont szinte kizárólag a szexuális kielégülés és a beteges vágyak vezérelték.

3.5. Richard Ramirez esete

Richard Ramirez El Pasoban nőtt fel Texasban, és ő volt a legfiatalabb az öt gyerek közül, akik mexikói emigránsok voltak. Ramirez 10 évesen kezdett el marihuánát szívni, és kötődött az unokatestvéréhez Mike-hoz a vietnámi veteránhoz, a jointok és az izgalmas, véres háborús története miatt. Mike néhány katonai képességét is megtanította rokonának, úgy, mint a lopakodva ölést, nem hiába hívták később Ramirezt: „Night stalker-nek”. Ramirez több esetben is a helyi temetőben éjszakázott, az apja erőszakos viselkedésétől menekülve. Amikor 12 éves volt, az unokatestvére polaroid képeket mutogatott neki olyan vietnámi nőkről, akiket megerőszakolt, megkínzott majd megölt. Ramirez jelent volt 1973 május 4-én, amikor Mike végzetes lövést adott le a feleségének Jessienek, akit arcon lőtt egy 38-as kaliberű revolverrel egy családon belüli vita során. A lövöldözés után, Ramirez mogorva lett és elvonult mind a családjától, mind a társaitól. Később még ebben az évben, odaköltözött a nővéréhez Ruth-hoz és a férjéhez Roberto-hoz, aki magával vitte Richardot az éjszakai kalandjaira. Ez idő tájt, Ramirez elkezdett LSD-t használni, és érdeklődni kezdett a sátánizmus iránt is.

Dennis Andrew Nilsen 1945. november 23-án született a skóciai Fraserburghban, és 12 férfit ölt meg a két londoni lakásában 1978 és 1983 között. Az apja alkoholista norvég katona volt, az anyja, Betty Whyte, pedig nyolc év után elvált a férjétől, és ezt követően a nagyszülőknél laktak. Dennis erősen kötődött a nagyapjához, akinek a halála, teljesen letaglózta. Ezt követően, az anyja újraházasodott, amikor Dennis 9 éves volt, miközben egyre inkább elmagányosodott, és egyre zárkózottabb lett. A saját bevallása szerint, az első gyilkosságának a magány volt a fő oka: „Kezdetben csak társaságot kerestem, és azt hittem, majd minden megoldódik.” - nyilatkozta később. Az elmondása szerint, a szeretett nagyapja váratlan halála, és a számára traumatizáló hatással bíró hullájának látványa a temetésen, mikor még mindösszesen csak 6 éves volt, vezetett a későbbi pszichopátiához.

Onoprienkóhoz hasonlóan, Ramirezt is motiválta az anyagi haszonszerzés a bűncselekmények elkövetésében. Az elkövetési helyeket vizsgálva, egyértelműen felfedezhetünk kapcsolatot a bűncselekmények helyszínei között. Az első gyilkosságot a lakóhelye közelében követte el (1984. április 10.), mint a korábbiakban említett Csikatilo is. Ennek a magyarázata az, hogy még egy beteges bűnelkövető is fél a bűncselekmény elkövetésekor, az első emberölést megelőzően pedig különösen. A sorozatelkövetők „étvágya” később jön meg. Az első sikeres elkövetés adja meg a siker és a legyőzhetetlenség érzését, ami további bűncselekmények elkövetésére sarkallja őket. Ramirez a bűncselekményeket döntően Los Angeles környékén

(Kalifornia államban) követte el, mivel ezt a területet ismerte. A nyereségvágyból elkövetett rablások mindegyikénél a sértettek valamely értékét (többnyire ékszerüket) is magával vitte.

1985 augusztusában hagyta csak el Los Angeles, mivel ekkor szembesült azzal, hogy a helyi újságok többsége közölte a fényképét. Ekkor San Francisco-ba ment, hogy ott kövessen el bűncselekményeket. Véleményem szerint ez is mutatja azt, hogy azon bűnelkövetők, akiknél az anyagi haszonszerzés is fontos, ők logikusabban gondolkodnak, vagyis jobban alkalmazható esetükben a földrajzi profilalkotás.

4. Összegzés

A tanulmány öt külföldi sorozatgyilkos életútját ismertette. Mindegyikük esetében az elkövetési helyeket vizsgáltam meg és ebből vontam le következtetéseket, hogy van-e különbség az elkövetők között. Ennek során megállapítottam, hogy azok az elkövetők, akik anyagi haszonszerzés céljából követnek el bűncselekményt, esetükben racionálisabb és jobban behatárolható az elkövetés területe (vadászmező). Ezek alapján a kutatási kérdésre válaszként megfogalmazható, hogy azok az elkövetők, akik kizárólag a beteges hajlamaik kielégítése céljából követnek el bűncselekményt (emberölést), azok esetében nehezebb a földrajzi profil megalkotása, véleményem szerint azért, mivel kevésbé gondolkodnak racionálisan. Ez megnehezíti a nyomozók dolgát, mivel több elkövetőnél látható volt, hogy olykor több ezer kilométerre követtek el bűncselekményt. Ilyen esetekben az is előfordul, hogy az egyes nyomozó hatóságok nem is szereznek tudomást a tőlük távol elkövetett bűncselekményekről. Velük szemben az észszerűbben gondolkodó elkövetők (akiket az anyagi haszonszerzés is motivál) feltételezésem szerint nagyobb figyelmet szentelnek a menekülési útvonalaknak, és főként olyan helyeken követik el a bűncselekményeket, melyeket ismernek, s melynek köszönhetően egyszerűbb az ő lakóhelyüknek a beazonosítása.

Felhasznált irodalom

Czenczer O. (2018): A gyermekbántalmazás és az erőszakos bűnelkövetés összefüggéseinek vizsgálata a hazai büntetés-végrehajtásban. In: Homoki-Nagy Mária – Karsai Krisztina – Fantoly Zsanett: Acta Universitatis Szegediensis: acta juridica et politica, pp. 205-224.

Douglas, E. J. (1998): Mindhunter: Inside the FBI's Elite Serial Crime Unit. Kindle Edition

Erdei G. (2011): A földrajzi modellezésben alkalmazott matematikai összefüggések. Hadmérnök, 6(2): 275-286.

- Farkas J. – Fogarasi M.** (2020): A bűnelkövetés pszichológiai tényezői. In: Haller József (szerk.): A bűnöző elme. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, pp. 151-185.
- Farkas J.** (2017): Psychological Assessment of Children by Forensic Experts. In: Homoki Nagy Mária – Hajdú József (eds.): Ünnepi kötet dr. Zakar András c. egyetemi tanár 70. születésnapjára. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, pp. 55-64.
- Kováts D.** (2006): Az egyéni agressziótól a terrorizmusig. In: Csernyikné Póth Ágnes – Fogarasi M. (szerk.): Kriminálpszichológia. Rejtjel Kiadó, Budapest
- Kó J.** (2019): Miért csökken a regisztrált bűncselekmények száma? *Belügyi Szemle*, 67(6): 69-84.
- Lohner K. – Gyimesi B.** (2022): Sorozat-bűncselekmények elemzése és profilozása. *Magyar Rendészet*, 22(2): 79-92.
- Mátyás Sz.** (2020): A Kárpát-medence talentumföldrajza. Mátyás Szabolcs és Társa, Debrecen
- Mátyás Sz.** (2024): Bűnözésföldrajzi esettanulmányok. Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest
- Mátyás Sz. – Radics Zs. – Harman E.** (2024): Közúti áruszállítással kapcsolatos ellenőrzések és közigazgatási bírságok Észak-Alföld vármegyéiben, 2017-2021. *Területi Statisztika*, 64(1): 96-120.
- Nyitrai E.** (2021): A sorozat-bűncselekmények nyomozásának metodikája. *Belügyi Szemle*, (2): 31-47. <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.2.2>
- Nyitrai E.** (2022): A magyar nemzeti adatvagyon jelentősége a bűnüldöző szervek munkája során. *Információs Társadalom*, (1): 67-80. <https://doi.org/10.22503/inftars.XXII.2022.1.4>
- Rodríguez, R. S.** (2018): Garavito y los crímenes imperdonables: ¿un espejo en que no queremos mirarnos? (<https://razonpublica.com/garavito-y-los-crímenes-imperdonables-un-espejo-en-que-no-queremos-mirarnos/>)
- Ürmösné Simon G.** (2015): The traits and the thrill of serial killers. *INTERNAL SECURITY*, 7 2): 33-42.
- Ürmösné Simon G.** (2020): Portrayal and Attributes of Serial Killers and Some of the Most Notorious Ones. *Internal Security*, 12(2): 46-47.
- Ürmösné Simon G.** (2023): Hírhedt sorozatgyilkosok nyomában, és ami mögötte van – a földrajzi profilalkotás szerepe a nyomozás során. *Bűnözésföldrajzi Közlemények*, 4(5-6): 47-64.

Elektronikus úton közzétett szakirodalom

<https://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-3169359/How-spot-serial-killerCriminologists-reveal-five-keytraits-common-notorious-murderers.html>
<https://fmc.hu/2018/02/28/andrij-csikatilo-a-roosztovi-rem/>
https://www.youtube.com/watch?v=DhVnXIOCTgc&feature=emb_title
<https://www.biography.com/crime-figure/jeffrey-dahmer>
<https://www.britannica.com/biography/Luis-Garavito>
<https://www.britannica.com/biography/Richard-Ramirez>
<https://hirado.hu/2017/06/01/minden-idok-15-legkegyetlenebb-sorozatgyilkosa/#>
https://en.wikipedia.org/wiki/Jeffrey_Dahmer#Childhood
https://en.wikipedia.org/wiki/Luis_Garavito#Early_life
https://en.wikipedia.org/wiki/Anatoly_Onoprienko
https://hu.wikipedia.org/wiki/Andrij_Romanovics_Csikatilo#Gyerekkor
<http://offline.hu/kikapcs/2014/07/kegyetlen-gyilkosok-gyerekkori-fotoalbuma-18/>
<https://www.britannica.com/biography>
https://en.wikipedia.org/wiki/Richard_Ramirez#Early_life_and_education

Vajda Endre okleveles kriminalista*endre.vajda73@gmail.com***A MAGYARORSZÁGON ELKÖVETETT RABLÁSOK ÉS KIFOSZTÁSOK
FORRÓ PONTOS ELEMZÉSE****Absztrakt**

Magyarország közigazgatási határain belül a közbiztonság és a közrend garantálásának legfőbb szerve a rendőrség. Hatékonysága a bűnözés elleni fellépés eredményességi mutatóin keresztül mérhető leginkább. Korunk bűnelkövetői gyakran új kihívásokat támasztanak a bűnüldöző szervek számára, ezért új tudományterületek és új módszerek alkalmazására van szükség. Egy ilyen lehetőség a bűnözés térbeliségét és térbeli eloszlását vizsgáló bűnözésföldrajz forró pontos elemzése, amely komoly támogatást jelent a bűnmegelőzési és a bűnfelderítési stratégiák összeállításánál.

Kulcsszavak: bűnözési térkép, forró pont, elemzés, megelőzés, felderítés, stratégia

1. Bevezetés**1.1 A témaválasztás aktualitása, indoklása**

Magyarország Alaptörvénye a rendőrség alapvető feladatait a bűncselekmények megakadályozásában, felderítésében, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének a védelmében határozza meg (Magyarország Alaptörvénye 46. cikk. /1/). A 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről (a továbbiakban: Rtv.) 1. § (1) bekezdés alapján pedig – az Alaptörvényben meghatározott feladatok mellett – „A rendőrség feladata a határforgalom ellenőrzése, a terrorizmus elleni küzdelem és az e törvényben meghatározott bűnmegelőzési, bűnfelderítési célú ellenőrzés, a bűncselekményből származó vagyron visszaszerzése, valamint az idegenrendészeti és menekültügyi feladatok ellátása.” (1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről. 1. § /1/ - /2/ 1.) Továbbá az Rtv. 1. § (2) 1. pontja szerint „végzi a bűncselekmények megelőzését, amelynek során figyelemmel kíséri Magyarország bűnügyi helyzetét, feltárja a bűncselekmények elkövetésének kockázatait, a bűncselekmények elkövetésére irányuló törekvéseket, továbbá megszerzi, elemzi, értékeli, ellenőrzi és továbbítja a bűnözéshez kapcsolódó, a bűncselekmények megelőzése, illetve megakadályozása céljából szükséges információkat”. A bűnügyi helyzet megismerése a rendőri tevékenység alapja, mivel a

rendelkezésre álló információk lehetővé teszik a bűnüldözési stratégia leghatékonyabb módszereinek a definiálását.

A bűnözés egy dinamikusan változó társadalmi jelenség, ezért az ellene történő eredményes fellépéshez számos tényezőt meg kell ismerni. Amelynek éppúgy fontos a társadalmi dimenziója, azaz a rendőrség munkájának társadalmi elfogadottsága, ez leginkább a magas színvonalú szakmai munkával fejleszthető (Vári 2017). A bűnügyi helyzet valamely terület, bűnügyi vonal, objektum vagy közigazgatási terület egy adott időben meglévő és bűnügyi szempontból vizsgált és értékelt viszonyainak az összessége. A közigazgatási terület az adott földrajzi, közigazgatási és egyéb terület bűnüldözési szempontból releváns része, melyet a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bűnüldöző szervek ellenőriznek (kerület, város, megye stb.) (Szendrei 2019).

A bűnügyi helyzet elsődleges eleme az elkövetett bűncselekmények számának és jellegének a vizsgálata egy adott területen. A megelőzés és a felderítés hatékony megtervezéséhez és végrehajtásához azonban a bűnelkövetések teljes körű elemzése ad optimális támogatást. Számos adatbázis használható egy adott bűncselekmény-típus tendenciáinak a megállapításához (nyílt forrású rendőrségi adatok, korlátozott elérhetőségű belső adatbázisok), de jelen tanulmányomban a bűnözési térképre koncentrálok. A forró pontos elemzés során pedig a Magyarország közigazgatási határain belül elkövetett rablások és kifosztások 60 napos periódusát tekintem át, mely bűncselekmények elkövetési magatartásai hasonlóak, azonban büntetőjogi szempontból egyértelműen elhatárolhatók egymástól.

1.2 A kutatás célja és hipotézisek

A kutatás elsődleges célja annak a megállapítása, hogy a rablás és a kifosztás bűncselekmények adott időtartam alatt, mely területeken fordulnak elő a legnagyobb gyakorisággal (forró pontok). A témakör legfontosabb kérdéseit a következő hipotézisek vizsgálatán keresztül ismertetem.

H1: A rablás és a kifosztás bűncselekmények a korábbi évek bűnügyi helyzetéhez hasonlóan Budapesten, a fővároson belül pedig a VIII. kerületben és annak közvetlen vonzáskörzetében fordulnak elő a legnagyobb arányban.

H2: Budapest belvárosától távolodva egy folyamatosan csökkenő tendencia figyelhető meg a vizsgált bűncselekmények számának a tekintetében, a magasabb szintű fertőzöttség kizárólag a főváros kiemelt látogatottságú területein figyelhető meg.

Tanulmányomban áttekintem a rablás és a kifosztás bűncselekmények törvényi tényállását, a témakör alapvető fogalmait, valamint a forró pontos elemzés módszereit. Azonosítom a legfertőzöttebb területeket, majd stratégiai javaslatokat fogalmazok meg a hatékonyabb megelőzés és felderítés érdekében. A kutatás során elsősorban a prediktív rendszer magyarországi szakértőinek, kutatóinak a tanulmányaira, a fogalmak tekintetében a „Rendészettudományi szaklexikonra” támaszkodom. A statisztikai adatok vonatkozásában elsődleges forrásom az ORFK „<https://www.police.hu>” bűnügyi térkép szolgáltatása.

2. A rablások és kifosztások forró pontos analízise

2.1 Büntetőjogi vonatkozások

A rablás és a kifosztás két, egymáshoz hasonló vagyon elleni bűncselekmény. Elhatárolásuknál döntő különbség, hogy a rablásnál az erőszak, ill. a közvetlen élet, testi épség elleni fenyegetés célzatosan, a dolog elvétele érdekében történik. Kifosztásról pedig abban az esetben beszélhetünk, ha az elkövető nem alkalmaz erőszakot vagy fenyegetést, viszont a bűncselekményt olyan személy sérelmére követi el, aki kora vagy állapota miatt csak korlátozottan képes felismerni vagy elhárítani azt. Az is kifosztásnak minősül, ha az elkövető az áldozatát lerészegíti vagy bódult állapotát idézi elő. A 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről XXXV. fejezetében a vagyon elleni erőszakos bűncselekmények körében található a rablás és a kifosztás. Az alapeseteket mindkét szakaszban a minősítő körülmények követik, de azok részletezését a jelen írásomban nem tartottam indokoltnak.

365. § (1) „Aki idegen dolgot jogtalan eltulajdonítás végett úgy vesz el mástól, hogy evégből *a*) valaki ellen erőszakot, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz, vagy *b*) öntudatlan vagy védekezésre képtelen állapotba helyezi,...” (2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 365. § /1/ a – b).

366. § (1) „Aki idegen dolgot jogtalan eltulajdonítás végett *a*) úgy vesz el mástól, hogy evégből lerészegíti, vagy bódult állapotát idézi elő, *b*) az általa más bűncselekmény elkövetése során alkalmazott erőszak, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetés hatása alatt álló személytől vesz el, vagy *c*) védekezésre képtelen, illetve a bűncselekmény felismerésére vagy elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személytől elvesz,...” (2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 366. § /1/ a – c).

2.2 A bűnözési térkép és a forró pontos elemzés

A bűnözési térkép a tematikus térképek azon fajtája, amely a bűnözés (bűncselekmények, sértettek, bűnelkövetők) egy vagy több mennyiségi, vagy minőségi jellemzőjét ábrázolja. Típusa alapján lehet kvalitatív, kvantitatív, statikus vagy dinamikus, az ábrázolt témák száma és kapcsolata alapján pedig analitikus, komplex-analitikus és szintetikus. A bűnözési térképek napjainkban már szinte kizárólag térinformatikai programokkal készülnek.” (Boda 2019, 84.) A rendőri tevékenység során számos területen alkalmazhatók (bűnmegelőzés, szolgálatszervezés, elemzés-értékelés stb.), illetve felismerhetővé válnak a bűnügyi szempontból összetartozó szektorok. A gyakorlati felhasználás további fontos területe a földrajzi profilalkotás, az építészeti bűnmegelőzés és a megelőző rendészet vagy más néven prediktív rendészet, amely „olyan matematikai alapokon nyugvó térinformatikai alkalmazás, amely a múlt bűncselekményi adatai alapján bizonyos hibaszázalékkal előre jelzi a bűncselekmények várható elkövetési helyét és idejét, illetve a sértettek és elkövetők lehetséges körét.” (Boda 2019, 281.)

A bűnözésföldrajz térképtípusai közül a ponttérképekre fókuszálunk. Az ábrázolni kívánt eseményeket pontok formájában jelenítik meg a térképen, egy adott területen a pontok száma és mérete jelzi a területi koncentráció nagyságát (pl. bűnügyi ponttérkép). A forró pontok elemzése új rendészeti stratégia kialakítását teszi lehetővé, melyet forró pontos rendészetnek neveznek. Ennek lényege, hogy a rendészeti szerv a magas bűncselekményi értékekkel rendelkező forró pontokra koncentrálja az intézkedéseit, és így egy kisebb területen tud célirányos akciókat végrehajtani. Fontos továbbá megemlíteni, hogy a technológia fejlődése és az elemző programok megjelenése lehetővé tette a részletesebb elemzések elkészítését, melyek az alábbi területeken alkalmazhatók:

- Bűnmegelőzés;
- Szolgálatszervezés;
- Elemző-értékelő munka;
- Járőrútvonalak megtervezése;
- KMB szolgálat megtervezése;
- Célirányos, koncentrált bűnügyi és közrendvédelmi akciók megszervezése;
- Rendvédelmi munka hatékonyságának a mérése;
- Bűnügyi szempontból összefüggő területek lokalizálása;
- Büntetés-végrehajtási intézetek helyének a kiválasztása;

- Sorozatbűncselekmények felderítése;
- Rendőrségi infrastruktúra kialakítása (Mátyás 2020)

Jellemzően az ún. „Street Crime” bűncselekmények (utcai bűncselekmények) hozhatnak létre forró pontokat. Elsősorban azok a típusú bűncselekmények tekinthetők forrópont-képzőnek, melyek a lakosság szubjektív biztonságérzetét negatívan befolyásolják (pl. lopás, betörés, rablás, gépkocsifeltörés) (Mátyás 2020a). Mátyás Szabolcs a forró pont definícióját az alábbiak szerint határozta meg: „Olyan, viszonylag kis kiterjedésű területet értünk alatta (pl. háztömb, bevásárlóközpont, utca), amelynek a bűnözési fertőzöttsége hosszabb időn keresztül magasabb a környezete átlagánál.” (Mátyás 2020b) A forró pontos rendészet komoly támogatást jelent a rendészeti stratégiákban, ugyanis a rendőrség akkor tud hatékonyan működni, ha a rendelkezésre álló erőket koncentráltan, a magas fertőzöttségű területekre fókuszálja.

Az Amerikai Egyesült Államokban a Nemzeti Tudományos Akadémia (National Academy of Sciences) testülete az alábbiakat állapította meg. Amikor a rendőrségi erőforrásokat a bűnözési gócpontokra összpontosították, a „Hot-Spot Rendészet” hatékonyan csökkentette a bűnözést és az utcai rendbontásokat. Az empirikus adatok azt igazolták, hogy a forró pontokra történő rendőrségi összpontosítás komoly előnyöket jelenthet a bűnözés elleni küzdelemben (Hoelzer – Gorman 2011). A járőrközvetek kisebbek, így egyszerre több járőr tartózkodik kisebb területen, amely növelheti az intézkedések és a bűnmegelőzés eredményességét. A forró pontos rendészet ezért elsősorban urbanus területeken alkalmazható, ahol a bűnözés koncentrálódik (Mátyás et al. 2020). A térképekhez visszatérve kijelenthető, hogy a leggyakoribb a ponttal történő érzékeltetés. Szintén gyakori a foltterkép, amelyen nem pontok, hanem foltok mutatják a fertőzött területeket, mely térképtípus érzékletesebben fejezi ki a forró pontok térbeli tulajdonságait, azok változásait.

Összefoglalva elmondható, hogy a forró pontok azonosítása rendkívül fontos tényező a bűnözés visszaszorításában, elemzésük nagymértékben támogathatja a gócpontok megszüntetését célzó megoldásokat (Mátyás 2020).

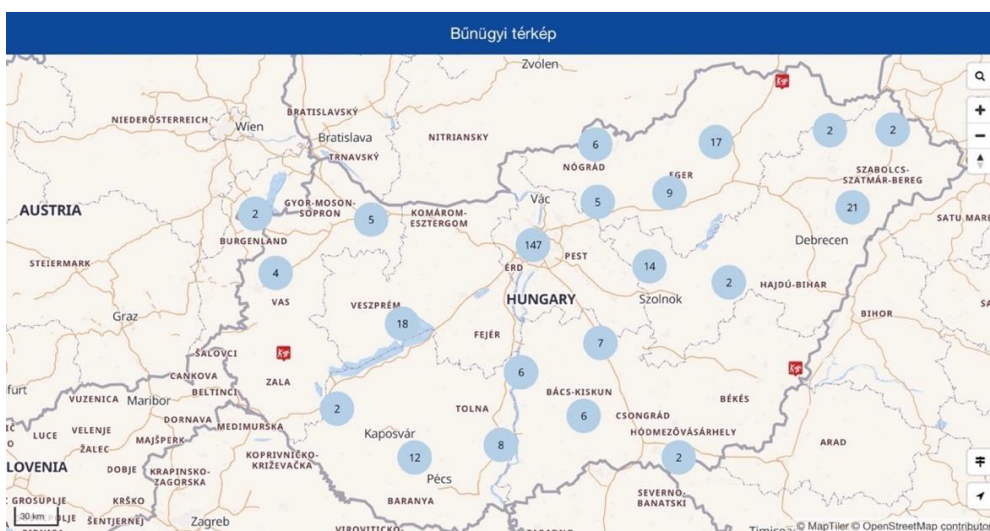
2.3 A bűncselekmények vizsgálata a bűnügyi térkép alapján

Az ORFK által üzemeltetett és felügyelt <https://www.police.hu> weboldalon a főmenüben a „Hírek és Információk” almenüpont alatt választható ki a „Bűnügyi térkép”. A következőkben 3 különböző nagyítású ponttérképen és egy hőtérképen mutatom be a rablások és kifosztások tekintetében legfertőzöttebb területeket. Az adatok elemzése és értékelése alapján általános

javaslatokat fogalmazok meg a rendőrségi akciók, intézkedések hatékonyabb megvalósulásának az érdekében.

Az elemzés során alkalmazott térképek főbb jellemzői:

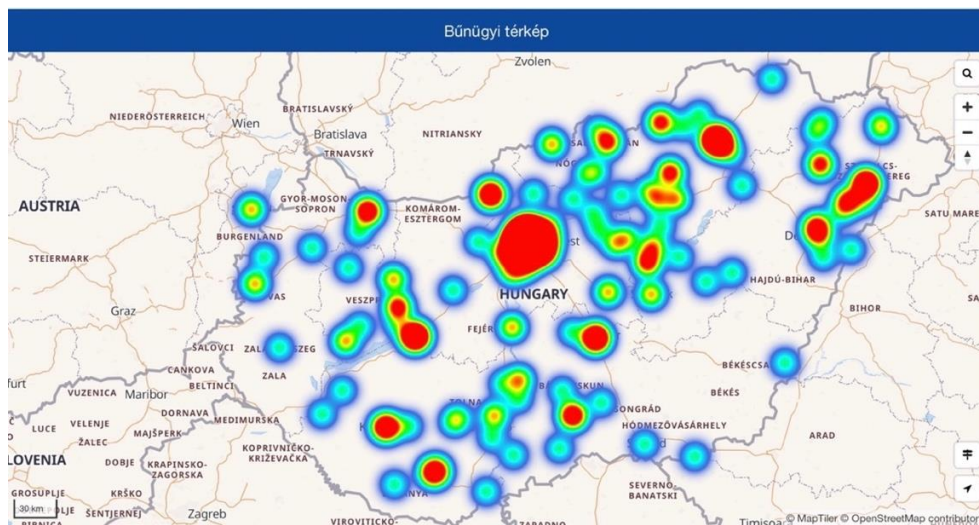
- Térkép típusa: ponttérkép;
- Vizsgált időszak: 2022.08.22 – 2022.10.21. (60 nap);
- Megjelenítés formája: Halmazokba rendezett térkép és Hőtérkép;
- Rétegek: rablások, kifosztások.

1. kép: Rablások, kifosztások országos eloszlása

Forrás: <https://www.police.hu> (2022.11.20)

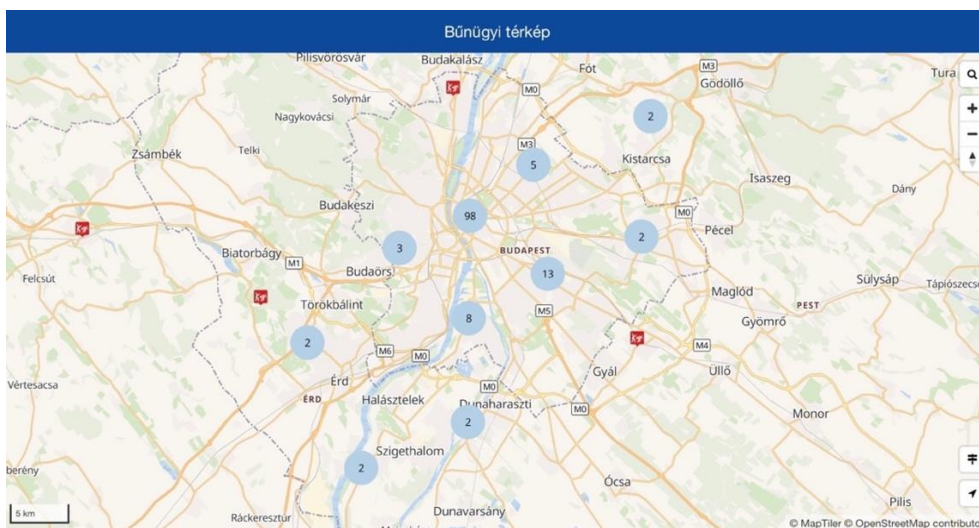
A bűnügyi térképen jól látható, hogy bár országszerte fordulnak elő rablások és kifosztások, a vizsgált időszakban a fertőzöttség egyértelműen Budapesten a legmagasabb, az elkövetések a fővárosban koncentráltak. A következő hőtérképen (1/a. kép) az előző térképpel megegyező adatok láthatók egy másik megjelenítési technika alkalmazásával. Piros színnel kerültek jelölésre a bűncselekményekben leginkább érintett területek, illetve a pontok mérete utal a korábban már említett területi koncentráció mértékére.

1/a. kép: Rablások, kifosztások országos eloszlása hőterképen

Forrás: <https://www.police.hu> (2022.11.20)

A célirányos rendőri jelenlét megszervezéséhez azonban pontosabb adatokra és a forró pontok konkrét behatárolására van szükség.

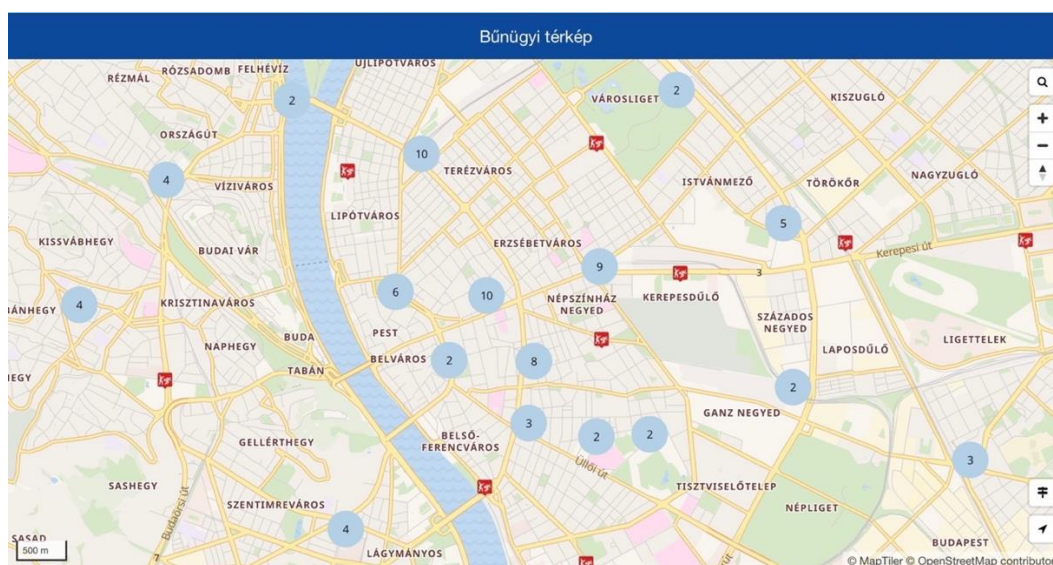
2. kép: Rablások, kifosztások Budapesten és vonzaskörzetében

Forrás: <https://www.police.hu> (2022.11.20)

Az előző bűnügyi térképen jól kivehető, hogy a vizsgált bűncselekmény-típusok Budapest belvárosában fordultak elő a legnagyobb számban (98), amely a főváros sajátosságainak az ismeretében nem meglepő adat. A demográfiai mutatók, a közlekedési csomópontok, a bevásárlóközpontok, valamint a szórakozóhelyek és a külföldi turisták folyamatos jelenléte

miatt a bűnelkövetők is aktívabbak az érintett területeken. A 90-es évek végén a BRFK külön akció alosztályt hozott létre a külföldiek sérelmére elkövetett bűncselekmények felderítésére. Több bűnözői csoport ugyanis tudatosan a külföldieket célozta, mivel tisztában voltak a későbbi esetleges büntetőeljárás nehézségeivel (sértett időközbeni hazautazása).

Az alábbi térkép már viszonylag pontosan jelöli a rablások és kifosztások forró pontjait a fővárosban (belváros), azonban a rendőri erők és eszközök koncentrált alkalmazásához azonosítani kell a kerületeken belüli gócpontokat. Megállapítható, hogy a VIII., a VII., és a VI. kerületben történt a legtöbb rablás és kifosztás. Az elkövetések nagy része a Blaha Lujza tér és a József körút környékére, továbbá a Nyugati- és a Keleti pályaudvarra és azok közvetlen környezetére korlátozódott.

3. kép: Rablások, kifosztások Budapest kerületeiben

Forrás: <https://www.police.hu> (2022.11.20)

A hatékonyabb megelőzést és a felderítést támogató rendőrségi akciók megszervezése és végrehajtása azonban még konkrétabb információkat igényel. A jellemző elkövetési módszerek, a pontos időpontok és helyszínek ismerete, valamint a sértetti magatartás elemzése (viktimológia, áldozattípusok megállapítása) rendkívül fontos feladat.

A forró pontok rendőrségi kontrollja elsősorban az alábbi szervezeti egységek feladatrendszerébe jelenhet meg leginkább: BRFK kerületi rendőrkapitányság Közrendvédelmi Osztály Járőrszolgálati Alosztály, Bűnügyi Osztály Bűnüldözési/Felderítési Alosztály. A rablásokkal kapcsolatban fontos megemlíteni, hogy a minősített esetekkel és a kiemeltebb

bűncselekményekkel a BRFK Nyomozó Főosztály Rablási Osztálya foglalkozik. Az elkövetési trendeknek megfelelő időszakokban a közrendvédelmi járőrszolgálat visszatérő jellegű, gócpontokra fókuszáló ellenőrzései kiegészíthetők/megerősíthetők civil ruhás bűnügyi akciócsoportokkal. Végezhetnek gyalogos vagy gépkocsizó bűnügyi járőrt, továbbá optimális pozícióból álcázott vagy rejtett megfigyelést, bűncselekmény észlelése esetén pedig az elkövető(k) elfogása, előállítás az elsődleges feladat.

Lehetőségként merülhet fel a megerősítő erők bevonása: a Készenléti Rendőrség Rendészeti Igazgatóságának I., II. és IV. Bevetési Főosztály, I.-VIII. Bevetési Osztályaival közösen végrehajtott kiemelt akciók. Továbbá a forró pontok térfigyelőkamerák általi fokozott figyelemmel kísérése (monitorfigyelés), indokolt esetben mobil biztonságtechnikai rendszer telepítése olyan helyszínekre, ahol az elkövetések sorozatjellegét a rendelkezésre álló információk alátámasztják.

3. Összegzés

A forró pontos elemzés a rendészeti stratégiák alappilléreként értelmezhető, azonban a konkrét intézkedési tervek definiálásához az összes beszerezhető és releváns információra szükség van. A hipotézisek vizsgálata során pedig az alábbi következtetésekre jutottam.

H1: Az első hipotézis szerint a vizsgált bűncselekmények Budapesten, azon belül a VIII. kerületben fordultak elő leginkább. Az elemzés csak részben igazolta a hipotézist, ugyanis a városban több, más kerületekben található forró pont is azonosításra került.

H2: A második hipotézis alapján a főváros központjától távolodva jelentős csökkenés figyelhető meg a vizsgált bűncselekmények előfordulási arányában. A bűnügyi térképek adatai alapján a hipotézis bizonyítottan minősíthető, azonban megfigyelhető volt több kisebb, az országos átlagnál magasabb fertőzöttségű terület (Miskolc és Siófok, 10/7 bűncselekménnyel).

A prediktív rendészet számos lehetőséget biztosít a rendőrség különböző területei számára. Módszerei jellemzően a bűnügyi tudományokra támaszkodnak, amely mellett komoly szerepet kapnak a földtudományok és a jogtudomány bizonyos területei (prediktív szoftverek alkalmazásának jogi kérdései). Összefoglalva kijelenthető, hogy a bűnözési térkép és a forró pontos elemzés szerves részét kell, hogy képezze a rendőri munkának, a közrend és a

közbiztonság fenntartását, valamint a bűncselekmények megelőzését és felderítését célzó stratégiáknak.

Felhasznált irodalom

- Boda J.** (2019) (szerk): Rendészettudományi Szaklexikon. Dialóg Campus, Budapest
- Hoelzer, G. – Gorman, J.** (2011): Incorporating Hot-Spots Policing into Your Daily Patrol Plan. Washington, D.C., F.B.I. Law Enforcement Bulletin
(<https://leb.fbi.gov/articles/additional-articles/police-practice-incorporating-hot-spots-policing-into-your-daily-patrol-plan>)
- Mátyás Sz.** (2017): A bűnelemzés kartográfiai lehetőségei - avagy a bűnözési térképek alkalmazása a mindennapi rendőri munka során. Magyar Közigazgatás, 5(2): 166-167.
- Mátyás Sz.** (2020a): Bűnözésföldrajz. Didakt Kiadó, Debrecen
- Mátyás Sz.** (2020b): Az elemző-értékelő munka gyakorlati aspektusai. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatási Továbbképzési Intézet, Budapest
- Mátyás Sz. – Mészáros B. – Szabó I.** (2020): Prediktív rendészet. In: Ruzsonyi Péter (szerk.): Közbiztonság. Ludovika Kiadó, Budapest
- Szendrei F.** (2019): Bűnügyi helyzet. Nyeste Péter – Szendrei Ferenc (szerk.): A bűnügyi hírszerzés kézikönyve. Dialóg Campus, Budapest
- Vári V.** (2017): Empirikus kutatás a rendőrök körében a civil–rendőr viszonyról, a statisztikai szemléletről és a bűnüldözés hatékonyságáról. In: Christián, László (szerk.): Rendészettudományi kutatások. Az NKE Rendészetelméleti Kutatóműhely tanulmánykötete, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, pp. 151-166.

Jogszabályok

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

Online források

<https://www.police.hu>

A IV. Bűnözésföldrajzi Konferencia magyar nyelvű absztraktjai

András Hunor Lehel r. százados, sajtóreferens

Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Rendőr-főkapitányság

Ahány vármegye, annyiféle kriminalitás – az országos Roma Police Café sorozat kriminológiai megállapításai, különös tekintettel Jász-Nagykun-Szolnok vármegyére

Az Országos Rendőr-főkapitányság 2011-ben kiadott utasításában rendelkezett az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv és a roma kisebbségi önkormányzatok közötti együttműködésről, kapcsolattartásról. A norma a roma kisebbség kapcsolatrendszerének megóvása, továbbfejlesztése, az együttműködés hatékonyabbá tétele érdekében született meg. Ennek érdekében a rendőrség szervezeti felépítésének megfelelően, központi kisebbségi kapcsolattartási munkacsoportokat (KKKM) és területi kisebbségi kapcsolattartási munkacsoportokat (TKKM) hoztak létre. A szempontrendszer alapján a rendőrség minden évben több fronton teljesítette az együttműködést, melyről összefoglaló jelentést készítettek a helyi és területi szervek, majd azokat felterjesztették a felettes szerveknek.

2023-ban azonban egy új fejezet kezdődött, és a rendőrség egy másik oldaláról közelítette meg az együttműködést. Egyes vármegyék korábban, mások kicsit később, de mindenki alkalmazta már a Police Café módszert bizonyos problémák feltárására, megoldására. Egy 2023. augusztusi belügyminiszteri és országos rendőr-főkapitányi feladatmeghatározás alapján 2023. október 1. és november 30. között valamennyi vármegyei rendőr-főkapitányságnak szerveznie kellett a saját illetékességi területén legalább egy Roma Police Cafét, ami a Cafék egy speciális fajtája. A feladatterv elkészítésére és a moderátorok oktatására dr. Molnár Katalin egyetemi docenst és Oláh-Paulon László r. alezredest kérték fel. A sorozat összesen 21 alkalmat foglalt magába. A rendezvények egységes forgatókönyv alapján mindenhol négy óra időtartamban zajlottak. A négy asztalnál feldolgozott témák is minden vármegyében és helyszínen ugyanazok voltak: 1. A cigányság mindennapjai 2. Cigányság – rendőrség 3. Jövőkép, rendészeti életpálya 4. A vármegye legjellemzőbb kriminológiai jelenségei, problémái.

A program célkitűzéseinek megfelelően 2023. november 16-án Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében Jászladányon rendezték a Roma Police Cafét. Az empirikus tapasztalást nyújtó rendezvényen jelen tanulmány szerzője asztalgazdaként volt jelen, és a vármegye

legjellemzőbb kriminológiai jelenségeiről és problémáiról beszélgetett a résztvevőkkel. Ennek tapasztalatairól ad számot a konferencián.

Kulcsszavak: police café, kriminológia, bűnözésföldrajz

Dr. Balláné prof. dr. Füsztér Erzsébet ny. r. ezredes, professzor emerita

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

A kábítószer kérdés bűnözésföldrajz szemszögű vizsgálata

Az illegális pszichoaktív anyagok közül a leggyakrabban használt kábítószer (a heroin, a kannabisz és a kokain) kiindulási anyagának három növény (a mák, a kender és a kokacserje) tekinthető.

Előállításuk és a szállításra használt főbb csempész útvonalak földrajzi elhelyezkedése alapvetően a termesztés helyétől függ, amit pedig elsősorban az határoz meg, hogy megfelelő mennyiségben és minőségben, megfelelő hatóanyag tartalommal, gazdaságosan, viszonylag megengedőbb társadalmi környezetben hol termesztendő leginkább a növény.

Ez az oka annak, hogy a kábítószer előállítása során a növényi eredetű szerek esetében a társadalmi tényezők mellett a geobotanikai szempontok is döntő jelentőséggel bírnak. Egy növény „komfortterületét” ugyanis alapvetően a klimatikus és a termőföldi sajátosságok határozzák meg.

A legfontosabb heroin és a kannabisz előállító országok zömében Közép-Ázsiában, Délkelet-Ázsiában és Észak-Afrikában vannak, de mivel mind a mák növényre mind a kenderre az jellemző, hogy a mérsékelt égövön szinte mindenhol jó minőségben megterem, ezért a lehetséges termesztés és előállítás nem korlátozódik szigorúan néhány régióra, földrajzilag igen széles spektrumot mutat. Ezzel szemben a megfelelő mennyiségű hatóanyag tartalommal rendelkező koka cserje termesztése szinte kizárólag az Andok keleti lejtőin történik.

Annak ellenére, hogy a kábítószer kereskedelem behálózta az egész világot, mégis vannak kitüntetett helyek és útvonalak, amelyek kiemelt kriminalisztikai jelentőséggel bírnak a kábítószer bűnözéssel szemben folytatott harcban.

Kulcsszavak: kábítószer, drog, bűnözésföldrajz, pszichoaktív szer

Bélai Gábor r. százados, mesteroktató

Nemzeti Közszerológati Egyetem

Captagon csempészés az EU-ból a Közel-Keletre és az Arab-félszigetre

A Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja (EMCDDA) jelentést (https://www.emcdda.europa.eu/publications/technical-reports/captagon-trafficking-and-role-europe_en) tett közzé a Captagon-kereskedelemlről és annak európai szerepéről. A jelentés, amely a 2022. évi operatív cselekvési terv része volt, a Captagon tabletták gyártásával és kereskedelmével kapcsolatos bűnügyi hírszerzési kép javítására és elemzésére összpontosít és a 2018-2022 közötti időszakot öleli fel.

Az EMCDDA a kábítószerrel kapcsolatos kérdések központi forrása és megerősített hatósága Európában, amely összegyűjti, elemzi és terjeszti a kábítószerrel és a függőséggel kapcsolatos tudományosan megalapozott információkat. A legfrissebb adatok alapján elsősorban az arab országokba szánt Captagon tabletták előállítására kerül sor Hollandiában, ahol eseti megrendelésre a meglévő berendezésekkel gyártják azokat. A holland rendőrség szerint évente egy-két nagy Captagon-gyártó telephelyet és tablettázó üzemet találnak. Úgy vélik, hogy a captagon tablettagyártás nem a szintetikus kábítószer-előállítók általános tevékenysége Hollandiában, hanem inkább egy opportunista pénzkereseti lehetőség, amikor konkrét megrendelés vagy kereslet van. Emellett Libanonban és Szíriában is találtak gyártó laborokat.

A fentiekben közös, hogy ezeket arab nyelvű országokba szánták, talán az Arab-félszigetre, ugyanakkor kiinduló állomásként vagy tranzitként EU-s tagország kikötőit felhasználva. A jelenség vizsgálatakor számba kell venni a bűncselekmények földrajzi elhelyezkedését és kiterjedését, amelynek segítségével előre jelezhető lehet nagyobb szállítmányok felbukkanása, illetve olyan nemzetközi kikötők kerülhetnek látótérbe, amelyek jelenős mértékű vagy éppen csekély áruforgalma miatt kevésbé kerülnek vámhatósági ellenőrzés alá, ezért kedvező lehet az elkövetők szempontjából. Ugyanakkor legtöbb esetben megfigyelték, hogy a gyanúsítottak gyakran kötődtek közel-keleti országokhoz, akár állampolgárságuk, akár születésük révén.

Kulcsszavak: Captagon, bűnözésföldrajz, kábítószer, csempészés, Közel-Kelet

Dr. Bói László r. alezredes, tanársegéd

Nemzeti Közszerológati Egyetem

A települészerkezet és forró pontok összefüggései egy empirikus kutatás alapján

A bűnözésföldrajz mindinkább nagyobb szerepet kap hazánkban is, és egyre többen foglalkoznak a tudományterülettel. A geográfusok mellett a rendésztudomány képviselői is növekvő számban végeznek ilyen irányú vizsgálatokat. Jelen kutatás egy gyakorlatias jellegű analízis, amelynek eredményei a mindennapi rendvédelmi és rendészeti gyakorlatban is használhatók.

A települészerkezet bűnözés szempontú vizsgálata az alulkutatott területek közé sorolható hazánkban és nemzetözi szinten egyaránt. Ezt elmondhatjuk a forró pontos elemzésekről is, mivel nagyon kevesen foglalkoznak ilyen irányú kutatással. Előadásomban a főváros VIII. kerületének települészerkezetét és annak főbb bűnözésföldrajzi jellegzetességeit vizsgálom. Ennek során bemutatom a körzet neuralgikus pontjait és megvizsgálom azt, hogy milyen típusú forró pontokkal találkozhatunk. A kategorizálást a Ratcliffe-féle mátrix alapján végeztem el.

A bűnözés térbeliségét vizsgáló kutatásoknak közvetlenül detektálható gyakorlati haszna van, és a kutatási eredmények integrálhatók, így jól használhatók a rendvédelmi és a rendészeti gyakorlatban is. Jelen vizsgálgódás egy nagyobb ívű kutatás része, ezért az előadásomban csak néhány főbb megállapítást tudok kiemelni.

Kulcsszavak: települészerkezet, forró pont, bűnözésföldrajz, rendészet

Dr. Frigyer László r. alezredes

Nemzeti Közszerológati Egyetem

A rendörség állományában lévő szerológati kutyák igénybevétele célja szerinti földrajzi eloszlása Magyarország vármegyéiben

A szerológati kutyák alkalmazása egy olyan speciális szakterület a rendörség intézkedési lehetőségei között, amely a 21. században is nélkülözhetetlen képesség a hazai közrend és a közbiztonság fenntartásához. A kutyák alkalmazása nem csak az általános és hagyományos értelemben vett bűnügyi és közrendvédelmi tevékenység fontos része, hanem elengedhetetlen területe is. Ugyanis technikai eszközökkel történő kiváltásukra a korszakunkat meghatározó

technikai fejlődés ellenére a mai napig nincs lehetőség. Továbbá az alkalmazásukkal kapcsolatos igényt a migrációs hullám, valamint a pandémia és a háborús válság is fokozza.

Ugyanakkor azt is látni kell, hogy a szolgálati kutyák – a közrendvédelmi vagy bűnügyi, avagy kényszerítő eszközkénti vagy egyéb kereső tevékenységi – alkalmazása iránti igény földrajzi területenként (vármegyéenkénti) megoszlása – a sok érdekes körülmény kapcsán – igen különböző képet mutat. Elsődlegesen az adott területre jellemző rendőri tevékenység szolgálati kutyás tevékenységgel történő végrehajtási-, vagy támogatási lehetősége határozza meg kutyák rendszerben történő jelenléte iránti vezető igényt.

Mindazonáltal még sok egyéb fontos körülmény dönti el, hogy van-e a vármegye szervezeti elemeinél szolgálati kutya egy-egy területen vagy nagyobb létszámban – önálló szervezeti elemként – valósul meg a feladatokban történő részvételük. Fontos, hogy az adott földrajzi terület vezetői állománya mennyire ismeri fel a szolgálati kutyák alkalmazásában rejlő lehetőségeket a közrendvédelmi és bűnügyi tevékenység támogatása kapcsán. Külön meg kell említeni a földrajzilag eltérő humán erőforrás lehetőségeket is. Hiszen a szolgálati kutya igénybevételéhez és alkalmazásához olyan magasan képzett kutyavezetők, mentorok és kiképzők szükségesek, amelyeket nem minden tekintetben tudnak az egyes vármegyék kiállítani.

Összességében az előadással a rendőrség állományában lévő szolgálati kutyák igénybevétel célja szerinti földrajzi eloszlását kívántam röviden bemutatni. Kitérve a szakterület speciális képességei kapcsán a rendőri tevékenységek támogatásában nyújtott szerepére és jelentőségére, és bemutatva azokat a területenkénti változó körülményeket, amelyek befolyással bírnak a kutyák rendszerben történő meglétére. A témához szorosan kapcsolódik a Ph.D. kutatásom is, amelyet „A rendőrségi szolgálati kutyák alkalmazásával kapcsolatos károkozás szabályozásának magánjogi és közjogi vetületei” címmel készíték. Érdekes módon a károkozással kapcsolatos események és körülmények is földrajzilag nagyon eltérő képet mutatnak.

Kulcsszavak: a szolgálati kutya alkalmazása, földrajzi eloszlás, károkozás szolgálati kutya alkalmazásával, kutyák a rendvédelemben,

Dr. Hudák Krisztina Ph.D. adjunktus

Pécsi Tudományegyetem

**A régészeti örökségvédelemmel kapcsolatos kriminalitás bűnözésföldrajzi vetületei -
kutatási problémák és lehetőségek**

A hazai régészeti örökséggel, a régészeti lelőhelyekkel és a régészeti korú kulturális javakkal, leletekkel kapcsolatos regionális kriminalitás meghatározása összetett feladat és mélységeiben gyengén kutatott téma, a világ néhány régióját (Egyiptom, az egykori Mezopotámia országai, Közép- és Dél-Amerika egyes országai) leszámítva. Ezek esetében rendelkezésre állnak már olyan kutatási támpontok, amelyek más földrajzi régió örökségvédelmi helyzetének, akár kifejezetten régészeti örökségvédelmi helyzetének tudományos elemzésére is jól használhatóak. Analógiák használatával kísérletet teszek az előadásban a magyar helyzet elemzésére, kifejezetten a regionális bűnmegelőzési aspektusok kiemelésével.

Kulcsszavak: régészet, bűnözésföldrajz, csempészet, bűnözés

Lippai Zsolt r. alezredes, tanársegéd

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Egy hazai pápalátogatás biztonság- és bűnözésföldrajzi aspektusai

A szerző, gyakorló rendészeti szakemberként egy hazai pápalátogatás biztonsága megteremtésének, földrajzilag is jól körül-rajzolható kulisszái mögé kalauzolja az olvasót, bepillantást adva annak hihetetlenül összetett végrehajtásába. Előadásában a pápák elleni egyes merényleteket, a Szentatya személyes védelmét, egy pápalátogatás előzményeit, annak biztonsága megteremtésének állami és nem állami szereplőinek tevékenységét, egyes speciális elemeit vizsgálva. Ferenc pápa 2021. évi budapesti látogatása részleteinek bemutatásával közvetítve annak pápai üzenetét, amely szerint *„átgondolom, vajon jövőre vagy a rákövetkező évben el tudnék-e jönni, mert nagyon sok értéke van a magyaroknak...”*

Kulcsszavak: Ferenc pápa, merényletek, biztonság megteremtése, drónelhárítás, látogatás biztosítása, állami és nem állami szereplők

Lohner Klaudia r. főhadnagy, tudományos segédmunkatárs

Nemzeti Köszolgálati Egyetem

A geográfia szerepe a nyomozástámogató munkában

Az előadás célja a geográfia nyomozástámogató szerepének rövid bemutatása. Bár a földrajzi vizsgálódás sokkalta ismertebb a bűnügyi elemző-értékelő tevékenység stratégiai ágában, a nyomozástámogató bűnügyi elemzések elkészítésekor is fontos szerephez juthat, legyen szó akár egy komplett ügy elemzéséről, akár összehasonlító ügyelemzésről, sorozat-jelleg vizsgálatról. A kutatási eredmények alapján a sorozatjelleg vizsgálatakor, a földrajzi és időbeni távolság az, melyek a leginkább alkalmassá tehetnek egyes ügyeket az összekapcsolásra. A bűnügyi elemző-értékelő munka speciális ága a profilalkotás és a viselkedéselemzés alapú nyomozástámogatás, melyben szinten juthat szerep a földrajzi megközelítés. Az előadás az elemzői munka áttekintésén túl érinti a témához kapcsolódó főbb kutatási eredményeket is, kitérve a szexuális bűnelkövetők földrajzi viselkedésére. Végül a gyakorlati munka során hasznosítható, lehetséges fejlesztési irányokba enged betekintést, specifikusan a bűnügyi nyomozói munka támogatását célozva, melynek kulcsfontosságú eleme az elméleti és gyakorlati tevékenység összehangolása.

Kulcsszavak: földrajzi elemzés, profilalkotás, nyomozástámogatás, bűnügyi elemzés

Dr. Miskovics Mariann Ph.D., ügyvéd**A fegyveres rablás női elkövetőinek területi megoszlása a bírósági gyakorlatban**

A fegyveres rablás bűncselekménye már korán megjelent a magyar büntetőjogban és a joggyakorlatban is; az 1878-as Csemegi-kódexben még nem került szabályozásra a bűncselekmény, de a joggyakorlat már széleskörben foglalkozott. A későbbiekben, az 1961-es Btk-tól kezdődően a fegyveres rablásnak egyre nagyobb jelentősége lett és az 1978-as és a jelenleg hatályos, 2012-es Btk. is tartalmazza a rablás bűncselekményét a fegyveresen és felfegyverkezve minősítésekkel együttesen.

A fegyveresen és felfegyverkezve rablás jogszabályi hátterének kutatására és a jogszabályi hátteret értelmező bírósági gyakorlat bemutatására már korábban is sor került, a fegyveresen és felfegyverkezve elkövetett rablás empirikus vizsgálata viszont még nem történt meg. Ez a

hiányosság különösen szembetűnő, ha a társadalom egyik olyan csoportjának vizsgálatára kerül sor, akiket a különböző, bűncselekményeket érintő empirikus vizsgálatok szinte minden esetben figyelmen kívül hagynak: a női bűnözés Magyarországon egy alig kutatott és vizsgált terület.

Jelen előadás célja, annak bemutatása, hogy a fegyveresen és felfegyverkezve elkövetett rablások női elkövetői milyen személyiségjellemzőkkel rendelkeznek, milyen motivációk alapján követték el az egyes bűncselekményeket és a joggyakorlat hogyan kezelte ezeket a nőket: mint veszélyes bűnözőket vagy mint áldozatokat vagy mint a bűncselekmények elkövetésében résztvevő passzív szereplőket.

Kulcsszavak: fegyveres rablás, női elkövető, bűnözés, bűnözésföldrajz

Dr. Németh Ágota r. alezredes, tanársegéd

Nemzeti Közszerológati Egyetem

A bűnelkövetők földrajzi profiljának megalkotása

A mai világunkat a hatalmas információmennyiség mellett a technikai, informatikai újítás is jellemzi. Ez mind felerősíti azt a megállapítást, hogy a bűnüldözés, és a bűnügyi elemzés is, egy folyamatosan fejlődő, soha meg nem álló, a bűnözést utol nem érő ága a rendőrség munkájának.

A bűnügyi elemző tevékenység egyik dinamikusan fejlődő területe a profilakotás, mely folyamat során a tettes személyiségvonásait, viselkedéses tendenciáit, demográfiai vagy biológiai leíró jellemzőit, valamint földrajzi lokációit azonosítják. A bűnözésföldrajz alakulásának egyik meghatározója az elkövető földrajzi profiljának megalkotása, mely a bűncselekmény gyanúsítottjának a legvalószínűbb tartózkodási helyére mutat rá.

A tanulmány azt elemzi, hogy az egyre növekvő adatmennyiséget tartalmazó adatbázisok, nyilvántartások, és az innen kinyert adatok, információk feldolgozását segítő programok milyen mértékben támogatják a nyomozásokat, azon belül is az elkövető mozgásának, tartózkodási helyének meghatározását, elfogását.

Kulcsszavak: bűnügyi elemzés, geográfiai profilozás, adatbázisok, informatikai rendszerek

Dr. Nyitrai Endre PhD egyetemi docens

Nemzeti Közszerológati Egyetem

A hálózatkerutatás és a bűnözésföldrajz kapcsolata

A hálózatkerutatást számos területen alkalmazják, azonban a bűnűldözés terén is jelentőséggel bír, úgymint a nyomozás fő katalizátora, amelynek segítségével felgyorsítható az információáramlás. A hálózatkerutatás eszköztára ötvözve a bűnözésföldrajzi ismeretekkel lehetővé teszi, hogy az elkövetők és az események, valamint bűnűgyileg releváns földrajzi helyszínek összekapcsolhatók legyenek és az összefüggések feltárhatóvá váljanak.

Azonban hálózatkerutatáshoz elengedhetetlen az adat, illetve adat-elemzési módszerek, programok, illetve a mesterséges intelligencia alkalmazása. A nyomozás során adat számos módon keletkezhethet, úgymint az okos eszközök által, amelyeket, ha hálózatkeruatba kapcsolunk, akkor egymással kommunikációra is képesek, ezáltal folyamatosan adatot szerológálnak a működésükkel, használatukkal és helyzetükkel kapcsolatosan, amely bűnűgyi, illetve bűnözésföldrajzi szempontból jelentőséggel bírhat.

Az egymással internetkeruatban álló eszközök az emberek beavatkozása nélkül kommunikálhatnak és megoszthatják egymással az adatokat.

Az előadás célja azoknak az okos eszközöknek az ismertetése, amely hálózatba keruatolva az okos városok biztonságát és egyben a bűncselekmények felderítését és az elkövetők beazonosítását is szerológálhatják.

Kulcsszavak: okos város, okos rendőrség, IoT, hálózatkerutatás, bűnözésföldrajz

Rucska András r. őrnagy, mesteroktató

Nemzeti Közszerológati Egyetem

Új krimináltechnikai eljárások alkalmazásának lehetőségei városi és vármegyei szinten

Hazánkban különböző szinteken működnek a bűnűgyi technikai osztályok. A bűncselekmények jellegétől függ, hogy a helyszíni szemlén mely egység képviselteti magát. A Városi (Kerületi) Rendőrkaptányság Bűnűgyi Technikai Osztályai/Alosztályai nem rendelkeznek olyan erőforrásokkal, valamint krimináltechnikai eszközökkel, amivel a második szinten található Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnűgyi Technikai Osztályai. A „csúcsszerű”, a Készenléti

Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda alá tartozó Bűnügyi Technikai Főosztály, mely a megyei osztályokhoz képest is kiemelkedő eszközparkkal és szakképzettséggel - ebből adódóan még több opcióval - rendelkezik. A városi és megyei szinteken történő átjárhatóságnak lehetőségeit az eszközök tekintetében nagyban befolyásolja az anyagi erőforrások rendelkezésre állása, valamint az eszközök és különböző újnak tekinthető eljárások ismereteinek biztosítása, megszerzése és annak alkalmazása.

Az előadásom - amellett, hogy bemutatja a különböző szinteken működtetett krimináltechnikai eszközöket, - rávilágít arra, milyen lehetőségek állnak rendelkezésre annak érdekében, hogy akár városi szinten is a mai elvárásoknak maximálisan megfelelő modern módszerekkel segítsék a bűnügyi technikusok a nyomozás sikerességét oly módon, hogy különösebb anyagi ráfordításra ne legyen szükség. Bemutatom a vizuális megjelenítés egyik feltörekvő eljárását, a fotogrammetriát, és ezen módszer helyszíni szemlén történő alkalmazását.

Kulcsszavak: bűnügyi technika, új krimináltechnikai eszközök, fotogrammetria, helyszíni szemle, bizonyítás

Könyvismertetés

MÁTYÁS SZABOLCS:

Bűnözésföldrajz

International Criminal Geographical Association, Budapest, 2023, 238. p.

A bűnözésföldrajz egy olyan, kevesek által kutatott terület, amellyel az elmúlt néhány évben hazánkban egyre többen foglalkoznak és válnak irányában nyitottá. A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karán (a továbbiakban: NKE RTK) kialakult egy olyan, a téma iránt érdeklődő kutatókból álló csoport, amelynek tagjai közel egy évtizede vizsgálják a bűnözés térbeliségét és annak folyamatos változását.

Az elmúlt néhány évben számos hazai és nemzetközi konferenciát rendeztek, két folyóiratot alapítottak, bűnözésföldrajzi versenyeket szerveztek stb. Ebbe a tudományos munkába kapcsolódtam be magam is.

A fentiekkel összhangban, egyre nagyobb igény fogalmazódott meg egy olyan bűnözésföldrajzi tankönyv megírására, ami érthetően olvasmányos forrásul szolgálhat a téma iránt érdeklődők számára, hogy komplex és autentikusan összegyűjtött bázist tarthassanak a kezükben. Mátyás Szabolcs a bűnözésföldrajz méltán ismert és elismert hazai úttörője 2020-ban írta meg a témában a tankönyvét. Jelen sorok írása közben a tárgykör kutatójaként annak ellenére próbálok objektív maradni, hogy többnyire Mátyás Szabolccsal publikáltam e témakörben. A mű elérhetővé vált a világhálón is, amelyből az alap- és mesterképzéses hallgatók tanultak az NKE RTK-n és egyéb hazai felsőoktatási intézményekben egyaránt, alpműként idézve szak- és tudományos dolgozataikban is a szerzőt és írását. A tudomány azonban előrehaladt, bővültek az ismeretek, ezért Mátyás Szabolcs 2023. decemberében megjelentette a közel kétszeresére bővített második kiadását is a könyvének.

A második kiadást 11 fejezet tette teljessé. Az első fejezet a bűnözésföldrajz helyével és tudományrendszerben betöltött szerepével foglalkozik. A fejezet nem sok mennyiségi változást hozott az első kiadáshoz képest, viszont minőségi jellemzőiben innovatív mérföldkő, hogy a szerző abban felosztja a bűnözésföldrajz területét, amelyre előtte korábban senki sem tett még kísérletet sem.

A 2. fejezetben a bűnözésföldrajz hazai és nemzetközi története került bemutatásra. Itt jelentősen gazdagodott az elsajátítható ismeretanyag spektruma. Egyrészt ez abból adódik, hogy az első kiadás óta eltelt három évben is a tudomány területén érdemleges hazai eredmények születtek, másrészt pedig a nemzetközi rész is jelentős „ránccelvarráson” esett át.

A 3. fejezet a bűnözésföldrajz eredetét mutatja be. Itt elsősorban a korábbi kiindulópontok aktualizálását érdemes kiemelni. Számos korábbi forrás már nem hozzáférhető, s helyettük újak érhetők el.

A 4. fejezetben a kriminálgeográfiai kutatások területi egységeit ismerheti meg az olvasó. Itt nem történt jelentős változás a korábbi kiadáshoz képest.

Az 5. fejezet a földrajzi tényezőket mutatja be, melyek elemzése szükséges egy kriminálgeográfiai analízis elvégzéséhez. Ez az a fejezet, ami a leginkább bővült, tartalmilag és képileg egyaránt. Véleményem szerint ez tekinthető a leginkább fajsúlyos fejezetnek, hiszen olyan konzekvens összefüggések megfogalmazására került sor egyes földrajzi tényezők és a bűnözés, mint detektálható társadalmi jelenség között, amelyre korábban sem magyar, sem pedig nemzetközi szerzők nem vállalkoztak még.

A 6. fejezet a településszerkezet és bűnözés közötti kapcsolatot mutatja be. A hazai és a nemzetközi szakirodalmat vizsgálva, a témával foglalkozók kis számára tekintettel kijelenthető, a fejezet a jelölt témakifejtésében úttörő jellegű gondolatokat tartalmaz.

A 7. fejezet az államhatárokkal foglalkozik, amelyek szerepe az idő előrehaladtával jelentősen felértékelődött, melyre több helyen is utal a szerző. Úgy gondolom, hogy a katalizáló külpolitikai események hatására még inkább a kutatások fókuszába kerül majd e terület.

A 8. fejezet a bűnözési térképezéssel foglalkozik, amely ugyancsak a „fajsúlyos” fejezetek közé sorolható. E fejezet is gyökeresen megújult úgy tartalmában, mint vizuális megjelenésében. Ez a rész a legfrissebb nemzetközi kutatási eredményekkel bővült, amely ismét évekre zsinórmértékül szolgálhat a hazai kutatók számára.

A 9. és 10. fejezet a bűnözésföldrajz és más területek közötti kapcsolatra világít rá. A könyv olvasása közben a laikus olvasó is könnyűszerrel ébredhet rá, hogy milyen szoros kapcsolat van az egyes tudományterületek és a földrajz között. Ilyenkor ismét beigazolódní látszik Bertrand Russel, brit polihisztor mondása, miszerint „A bűn, földrajzi fogalom”.

A 11. fejezet a bűnözésföldrajz gyakorlati alkalmazásával foglalkozik. Új elem a fejezetben a korábbi kiadáshoz képest, hogy igen alapos matematikai (matematika statisztikai) fundamentumokkal is megtámogatja a szerző a kutatása elméleti hátterét. Ez jól mutatja azt, hogy a bűnözésföldrajz egy igen komoly alapokon nyugvó és mérhető tudomány.

A bűnözésföldrajz iránt érdeklődő és művelő kutatóként úgy gondolom, hogy a Bűnözésföldrajz című egyetemi jegyzet hiánypótló és a téma specifikumát tekintve jelentős állomás, amit nemcsak az egyetemi hallgatók és a rendészeti terület iránt érdeklődők, de a gyakorló szakemberek is sikerrel használhatnak a mindennapi munkájuk során. A könyv nagy előnye, a sokrétű bűnözésföldrajzi ismeret elsajátíthatósága mellett, hogy ingyenesen letölthető és bárki számára szabadon hozzáférhető.

A könyvet jó szívvel ajánlom mindenkinek, aki érdeklődik a geográfia és a rendészettudomány iránt, vagy csak alaposabban meg szeretné érteni sajátos spektrumon keresztül a világ működését, valamint a bűnözés kialakulásának egyik lehetséges okát.

Dr. Bói László
egyetemi tanársegéd
Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Hírek a bűnözésföldrajz hazai és nemzetközi világából

A Magyar Rendészettudományi Társaság és a Nemzetközi Bűnözésföldrajzi Szövetség V. Nemzetközi Bűnözésföldrajzi Konferenciája

A Magyar Rendészettudományi Társaság és a Nemzetközi Bűnözésföldrajzi Szövetség 2024. március 22-én megtartotta az V. Nemzetközi Bűnözésföldrajzi Konferenciáját, amelyre minden eddiginél többen jelentkeztek, összesen huszonkilencen.

A konferencia mottója „Álmodjunk közösen egy szebb és biztonságosabb világot – a bűnözésföldrajz szerepe a bűnmegelőzésben és a bűnüldözésben” volt. Az előadások ennek szellemében lettek összeállítva, és a szervezők bíznak benne, hogy valóban elősegítik a hatékonyabb bűnmegelőzést és bűnüldözést.

A Nemzetközi Bűnözésföldrajzi Szövetség (ICGA) által kiírt magyar nyelvű esszéíró pályázat

A leadási határidőig a Nemzetközi Bűnözésföldrajzi Szövetség által kiírt magyar nyelvű esszéíró pályázatára számos pályamunka érkezett. A rendészeti és geográfus szakemberekből álló zsűri a szakmai színvonal, az olvasmányosság és a tananyagot meghaladó számú felhasznált irodalom alapján az alábbi döntést hozta.

A pályázaton az alábbi eredmény született:

I. helyezett: **Szabó Sándor János**

II. helyezett: **Horváth Báborka**

Ezúton is gratulálunk minden helyezettnek!

Nemzetközi Bűnözésföldrajzi Szövetség International Criminal Geographical Association

F e l h í v á s

a Nemzetközi Bűnözésföldrajzi Szövetség

III. Földes Béla nemzetközi bűnözésföldrajzi versenyére

Tisztelt Érdeklődők!

A Nemzetközi Bűnözésföldrajzi Szövetség harmadik alkalommal rendez online nemzetközi bűnözésföldrajzi versenyt. Szeretettel várjuk azon egyetemi hallgatók jelentkezését, akik összemérnék bűnözésföldrajzi ismereteiket hazai és határon túli diákokkal.

A verseny célja, hogy népszerűsítse a bűnözésföldrajzot és lehetőséget adjon minden versenyezni kívánó hallgató számára, hogy számot adhasson tudásának jelenlegi szintjéről.

Jelentkezési határidő: 2024. október 30.

Helyszín: online (a Microsoft Teams rendszeren keresztül)

A verseny ideje: 2024. november 22. 14.00-15.00 óra

A részvétel ingyenes!

Ajánlott irodalom:

Mátyás Szabolcs (2023): Bűnözésföldrajz. International Criminal Geographical Association, Budapest (<https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/handle/20.500.12944/21190>)

A verseny első három helyezettje oklevélben részesül.

Kérjük, részvételi szándékát 2024. október 30-ig jelezze az mszabolcs1975@gmail.com címen

A közlés feltételei

Tisztelt Olvasó!

A Bűnözésföldrajzi Közlemények folyóirat szerkesztősége várja a bűnözés térbeliségét vizsgáló és feldolgozó tanulmányokat.

Az írásaikat a criminalgeography@gmail.com drótposta címre legyenek szívesek megküldeni. A beérkezett tanulmányokat a szerkesztőbizottság elnöke vaklektorálásra küldi a témában járatos szaktekintélyeknek.

A Bűnözésföldrajzi Közlemények folyóirat lehetőséget biztosít magyar nyelven 1 szerzői ív (40 000 karakter) terjedelemben bűnözésföldrajzi témájú szakmai cikkek és tanulmányok megjelentetésére.

A beküldött kéziratnak az alábbiakat kell tartalmaznia:

1. Szerző neve, tudományos fokozata (ha van), beosztása, munkahelye, drótposta címe
2. Absztrakt (rezümé): 500-1000 karakter (szóközökkel)
3. Kulcsszó: 4-6 darab
4. Minden esetben a szerző felelőssége, hogy az írása megfelel az 1999. évi LXXVI. szerzői jogról szóló törvényben foglaltaknak, illetve csak nyílt (nem minősített) információkat és adatokat tartalmaz.
5. A kéziratok terjedelme maximum 40 000 karakter (szóközökkel) (indokolt esetben több is lehet)
6. Formátum: WORD (docx, doc), Times New Roman betűtípus, 12-es betűméret
7. Lábjegyzet: 10-es betűméret
8. Képfomátum: JPG
9. Hivatkozás: szövegközi – a szerző vezetékneve kiskapitális betűtípussal, utána a mű megjelenésének éve (BAKOS 2019). Szó szerinti hivatkozás esetében, a kiadás éve után vesszővel elválasztva, az idézett oldal oldalszáma (KOVÁCS 2019, 15).

A megküldött műnek tartalmaznia kell a végén elhelyezett hivatkozási listát a szerző(k) teljes nevével, a megjelenés évével, az idézett mű címével, kiadójával, kiadási helyével, illetve a folyóirat címével, évszámával, kötetszámával, oldalszámmal.

Berényi István (1992): Az alkalmazott szociálgeográfia elméleti és módszertani kérdései. Akadémiai Kiadó, Budapest

Bói László – Frigyer László – Nyitrai Endre (2019): Településszerkezet és kriminalitás. In: Nemzetbiztonsági Szemle. 5(1):42

Impresszum

Kiadó: Magyar Rendészettudományi Társaság

Cím: 1089 Budapest, Diószegi Sámuel u. 38-42.

A kiadásért és szerkesztésért felelős személy: Dr. Mátyás Szabolcs

Kapcsolat: criminalgeography@gmail.com

web: www.rendeszet.hu